

NACIONALINĖ TEISMŲ ADMINISTRACIJA

SIGITOS RUDĖNAITĖS BIOGRAFINĖ PAŽYMA

2022-09-21 Nr. 3R-1827-(2.50.E)
Vilnius

Vardas, pavardė

SIGITA RUDĖNAITĖ

Gimimo data ir vieta

1964 m. liepos 1 d.
Molėtų r.

Išsilavinimas

1987 m. Vilniaus universitetas. Teisininko
kvalifikacija.

DARBO PATIRTIS

1988 02 – 1997 01

Utenos advokatų kontora, advokatė

1997 01 – 1999 05

Utenos rajono apylinkės teismas, teisėja

1999 05 – 2001 01

Aukštesnysis administracinis teismas, teisėja

2001 01 – 2003 06

Vilniaus apygardos teismas, teisėja

2003 06 – 2004 03

Vilniaus apygardos administracinis teismas, teisėja

2004 03 – 2008 01

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, teisėja

2008 01 – iki šiol

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, teisėja,
nuo 2012-05-18 – 2017-05-18, 2017-11-13 – iki šiol
Civilinių bylų skyriaus pirmininkė
(Kadencijos pabaiga – 2022-11-13)

2011 07 – 2012 12

Pretendentų į teisėjus egzamino komisija, narė

2011 09 – 2014 09

Pretendentų į teisėjus atrankos komisija, narė

2016 12 – 2020 11

Nuolatinė teisėjų veiklos vertinimo komisija, narė

2019 09 – 2020 11

Teisėjų taryba, narė

2020 11 – iki šiol

Teisėjų taryba, narė; nuo 2020-11-13 Teisėjų tarybos
pirmininkė

Teisės ir administravimo departamento
Administravimo skyriaus vedėja

Jovita Ramanauskienė

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMAS

NUTARIMAS DĖL SIGITOS RUDĖNAITĖS SKYRIMO LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO CIVILINIŲ BYLŲ SKYRIAUS PIRMININKE

2017 m. lapkričio 9 d. Nr. XIII-720
Vilnius

Lietuvos Respublikos Seimas, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 67 straipsnio 10 punktu, 112 straipsnio antrąją dalimi ir atsižvelgdamas į Lietuvos Respublikos Prezidento 2017 m. spalio 27 d. dekretą Nr. 1K-1135 „Dėl teikimo Lietuvos Respublikos Seimui skirti Sigitą Rudėnaitę Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininke“, n u t a r i a:

1 straipsnis.

Skirti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėją Sigitą Rudėnaitę šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininke.

2 straipsnis.

Nutarimas įsigalioja 2017 m. lapkričio 13 d.

Seimo Pirmininkas

Viktoras Pranckietis

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMAS

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO TEISĖJOS SIGITOS RUDĖNAITĖS ATLEIDIMO IŠ ŠIO TEISMO CIVILINIŲ BYLŲ SKYRIAUS PIRMININKO PAREIGŲ

2020 m. balandžio 21 d. Nr. XIII-2848
Vilnius

Lietuvos Respublikos Seimas, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 67 straipsnio 10 punktu, 112 straipsnio antrąja dalimi ir atsižvelgdamas į Lietuvos Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekretą Nr. 1K-164 „Dėl teikimo Lietuvos Respublikos Seimui atleisti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėją Sigitą Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skirti ją Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininke“, n u t a r i a:

1 straipsnis.

Atleisti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėją Sigitą Rudėnaitę iš Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų.

Seimo Pirmininkas

Viktoras Pranckietis

Suvestinė redakcija nuo 2020-09-03

Nutarimas paskelbtas: TAR 2020-04-22, i. k. 2020-08312

TAR pastaba. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimas Nr. XIII-2848 „Dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjos Sigitos Rudėnaitės atleidimo iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų“ (TAR, 2020-04-22, Nr. 8312, identifikacinis kodas 2020-08312) prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnio 2, 3 dalims, 111 straipsnio 4 daliai, 112 straipsnio 2 daliai, 115 straipsnio 4 punktui, konstituciniams teisėjo ir teismų nepriklausomumo, valdžių padalijimo, teisinės valstybės, atsakingo valdymo principams, Lietuvos Respublikos teismų įstatymo (2002 m. sausio 24 d. redakcija) 79 straipsnio 4 daliai (2020 m. sausio 14 d. redakcija), 81 straipsnio 1 daliai (2008 m. liepos 3 d. redakcija), 3 daliai (2007 m. balandžio 19 d. redakcija), 90 straipsnio 1 dalies 4 punktui.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, Nutarimas

Nr. KT153-NI3/2020, 2020-09-02, paskelbta TAR 2020-09-03, i. k. 2020-18611

Dėl Lietuvos Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto Nr. 1K-164 „Dėl teikimo Lietuvos Respublikos Seimui atleisti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėją Sigitą Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skirti ją Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininke“ 1 straipsnio ir Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimo Nr. XIII-2848 „Dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjos Sigitos Rudėnaitės atleidimo iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų“ atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos teismų įstatymui

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMAS

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO TEISĖJOS SIGITOS RUDĖNAITĖS ATLEIDIMO IŠ ŠIO TEISMO CIVILINIŲ BYLŲ SKYRIAUS PIRMININKO PAREIGŲ

2020 m. balandžio 21 d. Nr. XIII-2848

Vilnius

Lietuvos Respublikos Seimas, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 67 straipsnio 10 punktu, 112 straipsnio antrąja dalimi ir atsižvelgdamas į Lietuvos Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekretą Nr. 1K-164 „Dėl teikimo Lietuvos Respublikos Seimui atleisti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėją Sigitą Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skirti ją Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininke“, n u t a r i a:

1 straipsnis.

Atleisti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėją Sigitą Rudėnaitę iš Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų.

Seimo Pirmininkas

Viktoras Pranckietis

Pakeitimai:

1.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, Pranešimas

Nr. 2B-13P, 2020-05-13, paskelbta TAR 2020-05-13, i. k. 2020-10180

Dėl Lietuvos Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto Nr. 1K-164 „Dėl teikimo Lietuvos Respublikos Seimui atleisti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėją Sigitą Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skirti ją Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininke“ 1 straipsnio, Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimo Nr. XIII-2848 „Dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjos Sigitos Rudėnaitės atleidimo iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų“ galiojimo sustabdymo

2.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, Nutarimas

Nr. KT153-N13/2020, 2020-09-02, paskelbta TAR 2020-09-03, i. k. 2020-18611

Dėl Lietuvos Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto Nr. 1K-164 „Dėl teikimo Lietuvos Respublikos Seimui atleisti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėją Sigitą Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skirti ją Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininke“ 1 straipsnio ir Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimo Nr. XIII-2848 „Dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjos Sigitos Rudėnaitės atleidimo iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų“ atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos teismų įstatymui

VILNIAUS APYGARDOS TEISMAS

NUTARTIS

2020 m. birželio 26 d.
Vilnius

Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas Andrius Verikas rašytinio proceso tvarka išsprendė ieškovės Sigitos Rudėnaitės prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo civilinėje byloje pagal ieškovės Sigitos Rudėnaitės ieškinį atsakovams Lietuvos Respublikos Seimui, atstovaujamam Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos, ir Lietuvos Aukščiausiajam Teismui dėl atleidimo iš pareigų pripažinimo neteisėtu, trečiasis asmuo Lietuvos Respublikos Prezidentas, atstovaujamas Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijos.

Teismas

n u s t a t ė :

Ieškovė Sigita Rudėnaitė (toliau – ieškovė) kreipėsi į teismą, prašydama pripažinti jos atleidimą iš Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkės pareigų neteisėtu *ab initio* – nuo Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimo Nr. 2848 įsigaliojimo momento ir grąžinti ją į Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkės pareigas. Ieškinio reikalavimui užtikrinti ieškovė prašo taikyti laikinąją apsaugos priemonę – grąžinti ją į Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkės pareigas, iki bus priimtas teismo procesinis sprendimas dėl ginčo esmės. Ieškovė taip pat prašo Kreiptis į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą (toliau – ir Konstitucinis Teismas) su prašymu ištirti, ar Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimas Nr. XIII-2848 „Dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjos Sigitos Rudėnaitės atleidimo iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų“ neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos (toliau – ir Konstitucijos) 112 straipsnio 2 ir 5 dalims, 115 straipsniui, konstituciniams teisinės valstybės, Lietuvos Respublikos Konstitucijos viršenybės, valdžių padalijimo, teismo ir teisėjų nepriklausomumo bei atsakingo valdymo principams. Ieškovės vertinimu, ji buvo atleista iš teismo skyriaus pirmininko pareigų nesant Lietuvos Respublikos Konstitucijoje numatyto pagrindo. Ieškovė grįsdama prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo nurodo, kad byloje sprendžiamas individualus ginčas peržengia nacionalinės teisės ribas, kadangi neabejotinai susijęs su teisminės valdžios nepriklausomumo neliečiamumu, kaip Lietuvos Respublikos įsipareigojimu Europos Sąjungai pagal Europos Sąjungos Sutartį užtikrinti teisę į veiksmingą teisminę gynybą bei Europos Žmogaus Teisių Konvencijos 6 straipsnyje įtvirtintos teisės į teisingą teismą garantiją. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir CPK) 3 straipsnio 5 dalyje bei Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 33 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta tiesioginė teismų pareiga nagrinėjant bylas taikyti Europos Sąjungos teisės normas ir vadovautis Europos Sąjungos teisminių institucijų sprendimais, taip pat jų prejudiciniais sprendimais Europos Sąjungos teisės aktų aiškinimo ir galiojimo klausimais. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas (Didžioji kolegija) 2018 m. gruodžio 17 d. nutartyje byloje *Komisija prieš Lenkiją*, C-619/18 R,

patenkino Europos Komisijos prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo pagal SESV 279 straipsnį ir įpareigojo Lenkijos Respubliką, nedelsiant iki sprendimo, kuriuo bus užbaigtas procesas byloje, paskelbimo, sustabdyti skundžiamų Aukščiausiojo Teismo įstatymo nuostatų dėl teisėjų atleidimo iš pareigų pasibaigus sutrumpintam įgaliojimų laikui, galiojimą ir imtis visų priemonių, būtinų užtikrinti, kad teisėjai, kuriems skirtos šios nuostatos, galėtų toliau eiti pareigas, eitas iki skundžiamų įstatymo nuostatų įsigaliojimo, turėtų tą patį statusą, kurios jiems buvo taikomos iki 2018 m. balandžio 3 d. Ieškovės vertinimu taikant laikinasias apsaugos priemones būtų laikinai užtikrinama buvusi situacija iki Seimo nutarimo priėmimo ir taip būtų išvengta žalos.

Atsakovas Lietuvos Respublikos Seimas atsiliepimu atkreipė dėmesį, kad sprendžiant laikinųjų apsaugos priemonių taikymo klausimą turi būti atsižvelgta į Konstitucinio Teismo 2020 m. gegužės 28 d. sprendimo Nr. KT298-S93/2020 nuostatas.

Atsakovas Lietuvos Aukščiausiasis Teismas atsiliepimu prašo ieškovės prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo tenkinti.

Trečiasis asmuo Lietuvos Respublikos Prezidentas, atstovaujamas Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijos, atsiliepimo nepateikė.

Teismas

k o n s t a t u o j a :

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir CPK) 144 straipsnio 1 dalies nuostatomis, laikinosios apsaugos priemonės gali būti taikomos, kai yra dvi privalomos sąlygos: pirma, ieškovo reikalavimas turi būti tikėtinais pagrįstas; antra, nesiėmus laikinųjų apsaugos priemonių, teismo sprendimo įvykdymas gali pasunkėti arba pasidaryti neįmanomas.

Lietuvos apeliacinio teismo praktikoje buvo ne kartą pasisakyta, kad tikėtino ieškinio pagrindimo sąvoka reiškia, jog, taikydamas laikinasias apsaugos priemones, teismas nenagrinėja ieškinio pagrįstumo iš esmės, netiria ir nevertina ieškinio faktinių ir teisinių argumentų, o tik preliminarai nustato tikimybę, kad pateiktų įrodymų viseto pagrindu dėl pareikštų reikalavimų gali būti priimtas ieškovui palankus sprendimas, kurio įvykdymas, nepritaikius prašomų priemonių, gali pasunkėti ar tapti neįmanomas (žr., pvz., Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. liepos 31 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 2-1194/2014; 2014 m. balandžio 3 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 2-674/2014; 2013 m. rugsėjo 16 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 2-2139/2013; 2016 m. gruodžio 21 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 2-1772-943/2016 ir kt.). Kai vertinamas ieškinio preliminarus pagrįstumas, patikrinama, ar ieškinys grindžiamas faktinį pagrindą sudarančiais argumentais, ar ieškinio argumentai grindžiami įrodymais (žr. pvz., Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. gegužės 28 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 2-757-236/2015; 2015 m. rugpjūčio 20 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 2-1160-302/2015 ir kt.), tačiau pirmosios laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygos vertinimas negali ir neturi virsti detaliam ieškinio teisinių ir faktinių argumentų bei pateiktų įrodymų analizei.

Nagrinėjamu atveju teismas vertina, kad ieškinys yra grindžiamas faktinį pagrindą sudarančiais argumentais, kurie yra pagrįsti kartu su ieškiniu pateiktais įrodymais, todėl sprendžia, kad ieškinys atitinka tikėtinais pagrįsto ieškinio kriterijus.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas Bendrųjų klausimų dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo apžvalgoje Nr. AC-34-2 yra nurodęs, jog pagal savo tikslą laikinosios apsaugos priemonės gali būti kelių rūšių: 1) konservacinės paskirties laikinosios apsaugos priemonės, užtikrinančios padėties, esančios bylos nagrinėjimo metu, stabilumą, *status quo* išsaugojimą (pvz., CPK 145 straipsnio 1 dalies 1–10 punktai); 2) teisinius santykius laikinai sureguliuojančios laikinosios apsaugos priemonės, sudarančios sąlygas užtikrinti asmenų teisių apsaugą, ginčo teisinių santykių normalų funkcionavimą, kol nėra priimtas ir įsiteisėjęs teismo sprendimas (pvz., CPK 145 straipsnio 1 dalies 11 punktas, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 3.65 straipsnio 2 dalies 1–4, 7 punktai); 3) prevencinės priemonės, užkertančios kelią žalai ar kitiems neigiamiems padariniams atsirasti (pvz., CPK 145 straipsnio 1 dalies 6, 12 punktai, CK 3.65 straipsnio 2 dalies 3 punktas).

Nagrinėjama atveju prašymas taikyti laikinąsias apsaugos priemones yra siejamas su teisinių santykių laikinu sureguliuojimu, asmenų teisių apsaugos ir ginčo teisinių santykių normalaus funkcionavimo užtikrinimu, kol nėra priimtas ir įsiteisėjęs teismo sprendimas. Ieškovės nurodomoje Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (Didžioji kolegija) 2018 m. gruodžio 17 d. nutartyje byloje *Komisija prieš Lenkiją*, C-619/18 R, Europos Sąjungos Teisingumo Teismas pažymėjo, kad siekiant užtikrinti teisės subjektams pagal Sąjungos teisę suteikiamų teisių teisminę gynybą itin svarbu, kad institucijos, priskirtos prie valstybės narės teisių gynimo priemonių Sąjungos teisei priklausančiose srityse sistemos, kaip „teismai“, kaip tai suprantama pagal šią teisę, išliktų nepriklausomos. Nacionalinių teismų nepriklausomumas pirmiausia yra būtinas tam, kad tinkamai veiktų teismų bendradarbiavimo sistema, kurią įgyvendina SESV 267 straipsnyje numatytas kreipimosi dėl prejudicinio sprendimo priėmimo mechanizmas, nes pagal Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją šiuo mechanizmu gali naudotis tik Sąjungos teisę taikanti institucija, kuri, be kita ko, atitinka šį nepriklausomumo kriterijų (2018 m. liepos 25 d. Sprendimo *Minister for Justice and Equality (Teismų sistemos trūkumai)*, C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, 54 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Itin svarbu ir tai, kad teismai išliktų nepriklausomi taikydami teismo bendradarbiavimo civilinėse ir baudžiamosiose bylose srityje priimtas Sąjungos priemones. Iš tiesų šios priemonės paremtos ypatingu valstybių narių tarpusavio pasitikėjimu atitinkamomis jų teismų sistemomis ir grindžiamos prielaida, kad kitų valstybių narių teismai atitinka veiksmingos teisminės gynybos reikalavimus, prie kurių, be kita ko, priskiriamas šių teismų nepriklausomumas (pagal analogiją žr. 2018 m. liepos 25 d. Sprendimo *Minister for Justice and Equality (Teismų sistemos trūkumai)*, C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, 58 punktą). Europos Sąjungos Teisingumo Teismas sprendė, kad dėl ginčijamų nacionalinių nuostatų taikymo gali būti neužtikrintas *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas) nepriklausomumas, kol bus priimtas galutinis sprendimas, gali sukelti rimtą žalą Sąjungos teisės sistemai, taigi ir pagal Sąjungos teisę teisės subjektams suteikiamoms teisėms, taip pat ESS 2 straipsnyje įtvirtintoms vertybėms, kuriomis pagrįsta Sąjunga, be kita ko, teisei valstybei, todėl nutarė įpareigoti Lenkijos Respubliką, nedelsiant iki sprendimo, kuriuo bus užbaigtas procesas byloje, paskelbimo, sustabdyti skundžiamų *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiojo Teismo) įstatymo nuostatų dėl teisėjų atleidimo iš pareigų pasibaigus sutrumpintam įgaliojimų laikui, galiojimą ir imtis visų priemonių, būtinų užtikrinti, kad teisėjai, kuriems skirtos šios nuostatos, galėtų toliau eiti pareigas, eitas iki skundžiamų įstatymo nuostatų įsigaliojimo, turėtų tą patį statusą, kurios jiems buvo taikomos iki 2018 m. balandžio 3 d.

Nagrinėjama atveju ieškovė buvo atleista iš Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkės pareigų tikėtina nesant Konstitucijoje nustatyto atleidimo pagrindo, be to, nesant dėl to nei Lietuvos Respublikos Prezidento teikimo, nei Teisėjų tarybos patarimo. Todėl manytina, kad Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimas Nr. XIII-2848 „Dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjos Sigitos Rudėnaitės atleidimo iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkės pareigų“ galimai prieštarauja konstituciniams teisinės valstybės, Lietuvos Respublikos Konstitucijos viršenybės, valdžių padalijimo, teismo ir teisėjų nepriklausomumo bei atsakingo valdymo principams. Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytą teismų praktiką, teismas vertina, kad egzistuoja ir antroji laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlyga, pagrindžianti būtinybę išlaikyti iki Seimo nutarimo buvusią padėtį. Teismas sutinka su ieškove, kad tokiu būdu būtų išvengta šiuo atveju tikėtinų teismų sistemos nepriklausomumo pažeidimų.

Be to, sprendžiant, kad susiklosčiusios faktinės situacijos laikinai nereguliuojamus, būtų sutrikdyta Lietuvos Aukščiausiojo Teismo darbo organizavimo tvarka bei yra tikimybė, kad kiltų neproporcinga žala, susijusi Lietuvos valstybės turtiniais interesais. Taip pat pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 79 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkas, skyriaus pirmininkas skiriamas penkeriems metams, todėl atstatyti padėtis, buvusios iki ieškovės atleidimo iš skyriaus pirmininkės pareigų gali tapti neįmanoma.

Teismas vertina, kad Konstitucinio Teismo 2020 m. gegužės 28 d. sprendime Nr. KT298-S93/2020 pateikti išaiškinimai, susiję su Seimo nutarimo galiojimu ir jo laikinu sustabdymu, nekliudo ginčą nagrinėjančiam bendrosios kompetencijos teismui taikyti ieškovės šioje byloje prašomą laikinąją apsaugos priemonę.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, ieškovės prašymas dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo tenkinamas. Teismo nutartys dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo vykdomos skubiai.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 145 straipsnio 1 dalies 13 punktu, 152 straipsnio 1 ir 3 dalimi, teismas

n u t a r i a :

Tenkinti ieškovės Sigitos Rudėnaitės prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo.

Grąžinti Sigitą Rudėnaitę į Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkės pareigas, iki bus priimtas teismo procesinis sprendimas dėl ginčo esmės.

Nukreipti nutartį vykdyti skubiai.

Nutartis per 7 (septynias) dienas nuo jos kopijos gavimo dienos gali būti skundžiama Lietuvos apeliaciniam teismui, atskirąjį skundą paduodant per Vilniaus apygardos teismą. Atskirojo skundo padavimas nutarties vykdymo nesustabdo.

Teisėjas

Andrius Verikas

Suvestinė redakcija nuo 2020-09-03

Nutarimas paskelbtas: TAR 2020-04-22, i. k. 2020-08312

TAR pastaba. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimas Nr. XIII-2848 „Dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjos Sigitos Rudėnaitės atleidimo iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų“ (TAR, 2020-04-22, Nr. 8312, identifikacinis kodas 2020-08312) prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnio 2, 3 dalims, 111 straipsnio 4 daliai, 112 straipsnio 2 daliai, 115 straipsnio 4 punktui, konstituciniams teisėjo ir teismų nepriklausomumo, valdžių padalijimo, teisinės valstybės, atsakingo valdymo principams, Lietuvos Respublikos teismų įstatymo (2002 m. sausio 24 d. redakcija) 79 straipsnio 4 daliai (2020 m. sausio 14 d. redakcija), 81 straipsnio 1 daliai (2008 m. liepos 3 d. redakcija), 3 daliai (2007 m. balandžio 19 d. redakcija), 90 straipsnio 1 dalies 4 punktui.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, Nutarimas

Nr. KT153-N13/2020, 2020-09-02, paskelbta TAR 2020-09-03, i. k. 2020-18611

Dėl Lietuvos Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto Nr. 1K-164 „Dėl teikimo Lietuvos Respublikos Seimui atleisti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėją Sigitą Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skirti ją Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininke“ 1 straipsnio ir Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimo Nr. XIII-2848 „Dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjos Sigitos Rudėnaitės atleidimo iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų“ atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos teismų įstatymui

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMAS

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO TEISĖJOS SIGITOS RUDĖNAITĖS ATLEIDIMO IŠ ŠIO TEISMO CIVILINIŲ BYLŲ SKYRIAUS PIRMININKO PAREIGŲ

2020 m. balandžio 21 d. Nr. XIII-2848
Vilnius

Lietuvos Respublikos Seimas, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 67 straipsnio 10 punktu, 112 straipsnio antrąja dalimi ir atsižvelgdamas į Lietuvos Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekretą Nr. 1K-164 „Dėl teikimo Lietuvos Respublikos Seimui atleisti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėją Sigitą Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skirti ją Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininke“, **n u t a r i a:**

1 straipsnis.

Atleisti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėją Sigitą Rudėnaitę iš Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų.

Seimo Pirmininkas

Viktoras Pranckietis

Pakeitimai:

1.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, Pranešimas

Nr. 2B-13P, 2020-05-13, paskelbta TAR 2020-05-13, i. k. 2020-10180

Dėl Lietuvos Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto Nr. 1K-164 „Dėl teikimo Lietuvos Respublikos Seimui atleisti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėją Sigitą Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skirti ją Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininke“ 1 straipsnio, Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimo Nr. XIII-2848 „Dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjos Sigitos Rudėnaitės atleidimo iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų“ galiojimo sustabdymo

2.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, Nutarimas

Nr. KT153-N13/2020, 2020-09-02, paskelbta TAR 2020-09-03, i. k. 2020-18611

Dėl Lietuvos Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto Nr. 1K-164 „Dėl teikimo Lietuvos Respublikos Seimui atleisti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėją Sigitą Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skirti ją Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininke“ 1 straipsnio ir Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimo Nr. XIII-2848 „Dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjos Sigitos Rudėnaitės atleidimo iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų“ atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos teismų įstatymui

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS PREZIDENTO 2019 M. GRUODŽIO 16 D. DEKRETO NR. 1K-164 „DĖL TEIKIMO LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMUI ATLEISTI LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO TEISĖJĄ SIGITĄ RUDĖNAITĘ IŠ ŠIO TEISMO CIVILINIŲ BYLŲ SKYRIAUS PIRMININKO PAREIGŲ IR SKIRTI JĄ LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PIRMININKE“ 1 STRAIPSNIO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO 2020 M. BALANDŽIO 21 D. NUTARIMO NR. XIII-2848 „DĖL LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO TEISĖJOS SIGITOS RUDĖNAITĖS ATLEIDIMO IŠ ŠIO TEISMO CIVILINIŲ BYLŲ SKYRIAUS PIRMININKO PAREIGŲ“ ATITIKTIES LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI IR LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISMŲ ĮSTATYMU

2020 m. rugsėjo 2 d. Nr. KT153-N13/2020

Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Elvyros Baltutytės, Gintaro Godos, Vytauto Greičiaus, Danutės Jočienės, Gedimino Mesonio, Vyto Miliaus, Janinos Stripeikienės, Dainiaus Žalimo,

sekretoriaujant Vaivai Matuizaitei,

remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53¹ straipsniais, Teismo posėdyje 2020 m. rugpjūčio 19 d. rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo konstitucinės justicijos bylą Nr. 8/2020-9/2020-12/2020 pagal:

1) pareiškėjo Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. gegužės 7 d. nutarime Nr. XIII-2893 „Dėl kreipimosi į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Lietuvos Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto Nr. 1K-164 „Dėl teikimo Lietuvos Respublikos Seimui atleisti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėją Sigitą Rudėnaiteį iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skirti ją Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininke“

1 straipsnis ir Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimas Nr. XIII-2848 „Dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjos Sigitos Rudėnaitės atleidimo iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų“ neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos teismų įstatymui“ išdėstyta prašymą Nr. 1B-4/2020 ištirti, ar:

– Lietuvos Respublikos Konstitucijos 84 straipsnio 11 punkto nuostatai, kad Respublikos Prezidentas įstatymo numatytais atvejais teikia Seimui atleisti teisėjus, 111 straipsnio 4 daliai, 115 straipsnio 4 punktui, konstituciniams teisėjo ir teismų nepriklausomumo, teisinės valstybės, atsakingo valdymo principams, Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 81 straipsnio 1 dalies 3 punktui, 90 straipsnio 1 dalies 4 punktui neprieštarauja Lietuvos Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto Nr. 1K-164 „Dėl teikimo Lietuvos Respublikos Seimui atleisti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėją Sigitą Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skirti ją Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininke“ 1 straipsnis tiek, kiek, pasak pareiškėjo, juo teikta Lietuvos Respublikos Seimui atleisti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėją Sigitą Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų dar nepaskyrus jos Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininke;

– Lietuvos Respublikos Konstitucijos 111 straipsnio 4 daliai, 115 straipsnio 4 punktui, konstituciniams valdžių padalijimo, teisėjo ir teismų nepriklausomumo, teisinės valstybės, atsakingo valdymo principams, Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 79 straipsnio 4 daliai, 81 straipsnio 1, 3 dalims, 90 straipsnio 1 dalies 4 punktui neprieštarauja Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimas Nr. XIII-2848 „Dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjos Sigitos Rudėnaitės atleidimo iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų“;

2) pareiškėjos Lietuvos Respublikos Seimo narių grupės prašymą Nr. 1B-3/2020 ištirti, ar Lietuvos Respublikos Konstitucijos 112 straipsnio 2, 5 dalims, 115 straipsnio 4 punktui, konstituciniams teisinės valstybės, Konstitucijos viršenybės, valdžių padalijimo, teisėjo ir teismų nepriklausomumo principams neprieštarauja Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimas Nr. XIII-2848 „Dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjos Sigitos Rudėnaitės atleidimo iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų“;

3) pareiškėjo Vilniaus apygardos teismo prašymą Nr. 1B-12/2020 ištirti, ar Lietuvos Respublikos Konstitucijos 112 straipsnio 2, 5 dalims, 115 straipsnio 4 punktui, konstituciniams teisinės valstybės, Konstitucijos viršenybės, valdžių padalijimo, teisėjo ir teismų nepriklausomumo, atsakingo valdymo principams neprieštarauja Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimas Nr. XIII-2848 „Dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjos Sigitos Rudėnaitės atleidimo iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų“.

Konstitucinio Teismo 2020 m. liepos 30 d. sprendimu šie prašymai sujungti į vieną bylą ir jai suteiktas numeris 8/2020-9/2020-12/2020.

Konstitucinis Teismas

nustatė:**I****Pareiškėjų argumentai**

1. Pareiškėjo Seimo prašymas dėl Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto Nr. 1K-164 „Dėl teikimo Lietuvos Respublikos Seimui atleisti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėją Sigitą Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skirti ją Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininke“ (toliau – ir Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekretas) 1 straipsnio atitikties Konstitucijai ir Teismų įstatymui grindžiamas šiais argumentais.

1.1. Pareiškėjo teigimu, Respublikos Prezidentas 2019 m. gruodžio 16 d. dekretu, atsižvelgdamas į Teisėjų tarybos 2019 m. gruodžio 16 d. nutarimu Nr. 13P-208-(7.1.2) „Dėl patarimo Lietuvos Respublikos Prezidentui teikti Seimui atleisti Sigitą Rudėnaitę iš Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir teikti Seimui skirti šio teismo pirmininke“ pateiktą patarimą, teikė Seimui atlikti du skirtingus teisinius veiksmus: atleisti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau – Aukščiausiasis Teismas) teisėją S. Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skirti ją Aukščiausiojo Teismo pirmininke. Taigi šiuo Respublikos Prezidento dekretu Seimui teikta atleisti Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų dar nepaskyrus jos šio teismo pirmininke. Šio dekreto preambulėje kaip atleidimo iš pareigų teisiniai pagrindai yra nurodyti Teismų įstatymo 81 straipsnio 1 dalies 3 punktas, kuriame daroma nuoroda į šio įstatymo 90 straipsnio 1 dalį, ir 90 straipsnio 1 dalies 4 punktas, pagal kurį teisėjas atleidžiamas iš pareigų, kai jis yra išrinktas į kitas pareigas arba jo sutikimu perkeltas į kitą darbą; jokių kitų Konstitucijoje ar Teismų įstatyme nustatytų teisėjo atleidimo iš pareigų pagrindų nenurodyta.

Pareiškėjas nurodo, kad Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigas teisėja S. Rudėnaitė ėjo nuo 2017 m. lapkričio 13 d., kai įsigaliojo Seimo 2017 m. lapkričio 9 d. nutarimas Nr. XIII-720 „Dėl Sigitos Rudėnaitės skyrimo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininke“. Vadinas, pasak pareiškėjo, Respublikos Prezidentas 2019 m. gruodžio 16 d. dekretu Nr. 1K-164 teikė Seimui atleisti Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų nepasibaigus jos paskyrimo į šias pareigas terminui ir nesant jokio kito Konstitucijoje ar Teismų įstatyme numatyto Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininko atleidimo iš pareigų pagrindo, taip pat ir nustatytojo Teismų įstatymo 90 straipsnio 1 dalies 4 punkte, kuriuo vadovautasi išleidžiant šį dekretą.

1.2. Pareiškėjo nuomone, Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto 1 straipsniu teikiant Seimui atleisti Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkę iš pareigų dar nepaskyrus jos į kitas pareigas:

- nesilaikyta Teismų įstatymo 81 straipsnio 1 dalies 3 punkte, 90 straipsnio 1 dalies 4 punkte nustatytų reikalavimų ir kartu pažeista Konstitucijos 84 straipsnio 11 punkto nuostata, pagal kurią Respublikos Prezidentas gali teikti Seimui atleisti teisėjus tik įstatymo numatytais atvejais, 111 straipsnio 4 dalis, pagal kurią visi subjektai, kurie turi įgaliojimus spręsti teisėjų atleidimo iš pareigų klausimus, įpareigojami laikytis Teismų įstatyme nustatytos teisėjų atleidimo iš pareigų tvarkos, taip pat 115 straipsnio 4 punktas, pagal kurį teisėjas atleidžiamas iš pareigų tik jau paskyrus jį į kitas pareigas;

- sudarius prielaidas atleisti Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų nesant Konstitucijoje ar Teismų įstatyme nustatyto pagrindo, pažeistas konstitucinis teisėjo ir teismų nepriklausomumo principas;

- nepaisyta vieno esminių konstitucinio teisinės valstybės principo elementų – teisinio tikrumo ir aiškumo imperatyvo, reiškiančio, kad teisės aktuose nustatytas teisinis reguliavimas turi būti aiškus, suprantamas, neprieštaringas, be dviprasmybių, juo turi būti užtikrinami teisės sistemos nuoseklumas ir vidinė darna;

- nesilaikyta konstitucinio atsakingo valdymo principo, suponuojančio, be kita ko, tai, kad visos valstybės institucijos ir pareigūnai turi tinkamai įgyvendinti jiems Konstitucijos ir įstatymų suteiktus įgaliojimus.

2. Pareiškėjo Seimo prašymas dėl Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimo Nr. XIII-2848 „Dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjos Sigitos Rudėnaitės atleidimo iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų“ (toliau – ir Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimas) atitikties Konstitucijai ir Teismų įstatymui grindžiamas šiais argumentais.

2.1. Pareiškėjo teigimu, Respublikos Prezidentas kartu su 2019 m. gruodžio 16 d. dekretu pateikė Seimui svarstyti Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjos Sigitos Rudėnaitės atleidimo iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkės pareigų ir jos skyrimo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininke“ projektą Nr. XIII-4349, kurio 1 straipsnyje buvo numatyta atleisti Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skirti ją Aukščiausiojo Teismo pirmininke. Taigi šiame Seimo nutarimo projekte (jo 1 straipsnyje) numatyti Seimo sprendimai buvo suformuluoti analogiškai kaip ir atitinkami Respublikos Prezidento teikimai pirmiau nurodytame dekrete. Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas 2020 m. balandžio 20 d. posėdyje, atsižvelgęs į Seimo kanceliarijos Teisės departamento pastabą, kad skyrimas į pareigas ir atleidimas iš pareigų yra du savarankiški teisiniai veiksmai, išdėstė juos atskiruose Seimo nutarimo projekto straipsniuose: komiteto patobulinto Seimo nutarimo projekto Nr. XIII-4349(2) 1 straipsnyje buvo numatyta atleisti Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę iš Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų, o 2 straipsnyje – paskirti Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę Aukščiausiojo Teismo

pirmininke.

2.2. Pareiškėjo nuomone, atsižvelgiant į tai, kad pateikti Seimui jo nutarimų dėl skyrimo į Aukščiausiojo Teismo pirmininko pareigas ir dėl atleidimo iš Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų projektus yra Respublikos Prezidento prerogatyva, svarstant Respublikos Prezidento pateiktą Seimo nutarimo projektą Nr. XIIIIP-4349 Seime ar jo struktūriniuose padaliniuose jis negalėjo būti iš esmės pakeistas, be kita ko, taip, kad juo teikiami Seimui priimti sprendimai būtų išskaidyti į du atskirus projektus, nes toks pakeitimas būtų reiškęs Respublikos Prezidento įgaliojimų perėmimą.

2.3. Pareiškėjas, remdamasis Konstitucinio Teismo jurisprudencija, pažymi, kad pagal Konstituciją Seimo valia priimant sprendimus negali būti pareikšta kitaip, kaip tik Seimo nariams balsuojant Seimo posėdyje ir priimant atitinkamą teisės aktą. Pasak pareiškėjo, po Seimo nutarimo projekto Nr. XIIIIP-4349(2) „Dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjos Sigitos Rudėnaitės atleidimo iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skyrimo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininke“ svarstymo Seimo 2020 m. balandžio 21 d. posėdyje buvo surengtas slaptas balsavimas, per kurį dėl šio projekto straipsnių balsuota atskirai. Seimo narių slapto balsavimo rezultatai lėmė tai, kad Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimu Aukščiausiojo Teismo teisėja S. Rudėnaitė buvo atleista iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų nepaskyrus jos Aukščiausiojo Teismo pirmininke. Todėl, pareiškėjo teigimu, dėl Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekretu išdėstyto teikimo Seimui teisinio ydingumo susiklostė tokia padėtis, kad slapto balsavimu priimtu Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimu Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkė S. Rudėnaitė buvo atleista iš pareigų nepasibaigus jos paskyrimo į šias pareigas terminui ir nesant jokio kito Konstitucijoje ar Teismų įstatyme numatyto Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininko atleidimo iš pareigų pagrindo, taip pat ir nustatytojo Teismų įstatymo 90 straipsnio 1 dalies 4 punkte, kuriuo Respublikos Prezidentas vadovavosi teikdamas Seimui ją atleisti.

2.4. Atsižvelgiant į tai, pareiškėjo nuomone, Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimu:

- nepaisyta Teismų įstatymo 79 straipsnio 4 dalyje nustatytos Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininko įgaliojimų (kadencijos) trukmės ir kartu pažeistas konstitucinis teisėjo ir teismų nepriklausomumo principas, neužtikrinta teisėtų lūkesčių apsauga, teisinis tikrumas ir teisinis saugumas, kurie yra neatsiejami konstitucinio teisinės valstybės principo elementai, suponuojantys valstybės pareigą užtikrinti teisinio reguliavimo tikrumą ir stabilumą, apsaugoti asmenų teises, gerbti teisėtus interesus ir teisėtus lūkesčius, vykdyti priisimtus įsipareigojimus asmeniui, taigi pažeistas ir konstitucinis teisinės valstybės principas;

- nepaisyta Teismų įstatymo 81 straipsnio 1 dalyje, 90 straipsnio 1 dalies 4 punkte nustatytą Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininko atleidimo iš pareigų pagrindų ir kartu pažeisti

Konstitucijos 111 straipsnio 4 dalis, pagal kurią visi subjektai, turintys įgaliojimus spręsti teisėjų atleidimo iš pareigų klausimus, įpareigojami laikytis Teismų įstatyme nustatytos teisėjų atleidimo iš pareigų tvarkos, 115 straipsnio 4 punktas, pagal kurį teisėjas atleidžiamas iš pareigų paskyrus jį į kitas pareigas, taip pat konstitucinis teisėjo ir teismų nepriklausomumo principas;

- neatsižvelgus į Respublikos Prezidento ir Teisėjų tarybos, pagal Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalį patariančios jam visais teisėjų skyrimo, jų profesinės karjeros ir atleidimo iš pareigų klausimais, siekį, kad Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkė būtų atleista iš šių pareigų tik paskyrus ją Aukščiausiojo Teismo pirmininke, pažeista Teismų įstatymo 81 straipsnio 3 dalis, pagal kurią Seimas atleidžia Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininką iš pareigų Respublikos Prezidento teikimu, kartu pažeisti konstituciniai valdžių padalijimo, teisėjo ir teismų nepriklausomumo principai;

- nesilaikyta konstitucinio atsakingo valdymo principo, suponuojančio, be kita ko, tai, kad visos valstybės institucijos ir pareigūnai turi tinkamai įgyvendinti jiems Konstitucijos ir įstatymų suteiktus įgaliojimus.

3. Pareiškėjos Seimo narių grupės prašymas dėl Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimo atitikties Konstitucijai grindžiamas šiais argumentais.

3.1. Pasak pareiškėjos, Konstitucijos 112 straipsnio 2, 5 dalyse nustatyta specifinė Aukščiausiojo Teismo teisėjų ir teismo pirmininko skyrimo ir atleidimo procedūra (ši procedūra *inter alia* taikoma ir skyriaus pirmininkų skyrimo procedūrai), kurioje dalyvauja Respublikos Prezidentas (teikia kandidatūras į šio teismo teisėjus ir pirmininkus), teisminės valdžios savivaldos institucija Teisėjų taryba (pataria Respublikos Prezidentui skirti ar atleisti šio teismo teisėjus) ir įstatymų leidžiamoji valdžia Seimas (skiria ir atleidžia šio teismo teisėjus ir pirmininkus). Nors pačioje Konstitucijoje *expressis verbis* nėra numatyta Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininko skyrimo ir atleidimo procedūra, Konstitucinis Teismas 1999 m. gruodžio 21 d. nutarime yra nurodęs, kad įstatymų leidėjas gali įstatymais numatyti šias pareigas, nustatyti asmenų skyrimo į jas tvarką; nustatydamas šias pareigas įstatymų leidėjas yra saistomas Konstitucijoje, *inter alia* jos 5 straipsnyje, įtvirtintos valdžių pusiausvyros ir 109 straipsnio 2 dalyje įtvirtinto teisėjo ir teismų nepriklausomumo principo. Skiriant ar atleidžiant Aukščiausiojo Teismo teisėją arba šio teismo ar skyriaus pirmininką, Konstitucijos 112 straipsnio 2, 5 dalys sistemiškai taikytinos kartu su 115 straipsnyje įtvirtintais teisėjų atleidimo pagrindais.

Konstitucijos 115 straipsnyje įtvirtinti teisėjų atleidimo pagrindai lemia tai, kad Seimas neturi konstitucinių įgaliojimų vienu metu atleisti Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininko iš jo einamų pareigų ir tuo pačiu metu nepaskirti jo Aukščiausiojo Teismo pirmininku. Taip yra dėl to, kad Konstitucijoje, kartu ir ją įgyvendinančiame Teismų įstatyme, pasak pareiškėjos, nenumatyta galimybė atleisti Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininką ne Konstitucijos 115 straipsnyje

nustatytais pagrindais.

3.2. Tiek Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekretu, tiek Teisėjų tarybos nutarime buvo išreikšta šių subjektų valia atleisti Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkę iš jos einamų pareigų tik su sąlyga, kad ji bus paskirta į šio teismo pirmininko pareigas. Atskirai balsuodamas dėl Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimo 1 ir 2 straipsnių ir tokiu būdu atleidęs Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkę iš pareigų, jos nepaskirdamas į Aukščiausiojo Teismo pirmininko pareigas, Seimas priėmė kitokį nutarimą, negu siūlė Respublikos Prezidentas ir svarbiausia teisėjų savivaldos institucija – Teisėjų taryba. Todėl, pasak pareiškėjos, Seimas, atleisdamas Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkę ir nepaskirdamas jos į kitas pareigas, nebuvo gavęs Teisėjų tarybos, kaip svarbiausio teisminei valdžiai atstovaujančio subjekto, patarimo dėl tokio sprendimo.

3.3. Pareiškėjos teigimu, Seimas, atleisdamas Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkę nesant konstitucinio pagrindo, sumenkino konstitucines teisėjo ir teismų nepriklausomumo garantijas, nes sukūrė politinę-teisinę netikrumo būklę, kai potencialūs kandidatai į Aukščiausiojo Teismo teisėjus (pavyzdžiui, paaukštinant Lietuvos apeliacinio teismo teisėjus) ar šio teismo pirmininko pareigas atsiduria tokioje situacijoje, kad gali būti atleisti iš pareigų be jokio konstitucinio pagrindo. Atleidus Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkę iš pareigų tam nesant konstitucinio teisinio pagrindo, pareiškėjos nuomone, buvo paneigta konstitucinė nuostata, kad teisminė valdžia yra formuojama ne politiniu, bet profesiniu pagrindu.

4. Pareiškėjo Vilniaus apygardos teismo prašymas dėl Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimo atitikties Konstitucijai grindžiamas panašiais argumentais kaip ir pareiškėjos Seimo narių grupės prašymas.

Pareiškėjo teigimu, priėmus Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimą susiklostė tokia situacija, kad Respublikos Prezidentas 2019 m. gruodžio 16 d. dekretu teikė Seimui atleisti S. Rudėnaitę iš Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skirti ją Aukščiausiojo Teismo pirmininke, o S. Rudėnaitę po Seime įvykusio slapto balsavimo į Aukščiausiojo Teismo pirmininko pareigas paskirta nebuvo ir buvo atleista iš Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų. Pasak pareiškėjo, S. Rudėnaitė buvo atleista iš Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų nesant Konstitucijoje nustatyto atleidimo pagrindo, be to, nesant dėl to nei Respublikos Prezidento teikimo, nei Teisėjų tarybos patarimo, o pati balsavimo procedūra išskaidžius klausimus, kuriais buvo balsuojama, galimai suponuoja tai, kad balsavimo rezultatai neatspindi tikrosios Seimo narių valios. Todėl, pareiškėjo manymu, kyla pagrįstų abejonių dėl Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimo atitikties Konstitucijos 112 straipsnio 2, 5 dalims, 115 straipsniui, konstituciniams teisinės valstybės, Konstitucijos viršenybės, valdžių padalijimo, teisėjo ir teismų nepriklausomumo, atsakingo

valdymo principams.

II

Suinteresuotų asmenų atstovų argumentai

5. Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui gauti suinteresuoto asmens Seimo atstovės Seimo kanceliarijos Teisės departamento Privatinės teisės skyriaus vedėjos Dainos Petrauskaitės rašytiniai paaiškinimai.

5.1. Suinteresuoto asmens atstovės teigimu, Respublikos Prezidentas 2019 m. gruodžio 16 d. dekretu teikė Seimui atleisti Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skirti ją Aukščiausiojo Teismo pirmininke. Tą pačią dieną Seime buvo įregistruotas Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjos Sigitos Rudėnaitės atleidimo iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkės pareigų ir jos skyrimo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininke“ projektas, kurio 1 straipsniu buvo siūloma: „Atleisti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėją Sigitą RUDĖNAITĘ iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skirti ją Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininke.“ Taigi buvo siūloma pirmiausia atleisti teisėją iš einamų pareigų, o po to paskirti ją į kitas pareigas. Pasak suinteresuoto asmens atstovės, toks Respublikos Prezidento siūlymas neatitiko susiklosčiusios praktikos. Iki tol Respublikos Prezidentas paprastai teikdavo du dekretus: pirmą dekretą – dėl paskyrimo į atitinkamas pareigas, o asmenį paskyrus į tas pareigas, antrą dekretą – dėl asmens atleidimo iš einamų pareigų paskyrus jį į kitas pareigas.

Suinteresuoto asmens atstovės teigimu, atsižvelgiant į tai, kad Seimui pateikti Seimo nutarimo dėl skyrimo į Aukščiausiojo Teismo pirmininko pareigas ir Seimo nutarimo dėl atleidimo iš Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų projektus yra Respublikos Prezidento prerogatyva, svarstant Respublikos Prezidento pateiktą Seimo nutarimo projektą Seime ar jo struktūriniuose padaliniuose jis negalėjo būti iš esmės pakeistas, be kita ko, taip, kad jame numatyti Seimui teikti priimti sprendimai būtų išskaidyti į du atskirus projektus, nes toks pakeitimas būtų reiškęs Respublikos Prezidento įgaliojimų perėmimą.

5.2. Pasak suinteresuoto asmens atstovės, ginčijamas Seimo nutarimas buvo priimtas Seimo 2020 m. balandžio 21 d. posėdyje slaptu balsavimu. Buvo balsuojama dėl šio nutarimo 1 ir 2 straipsnių atskirai. Už 1 straipsnį (dėl atleidimo) balsavo 68 Seimo nariai, prieš – 34, susilaikė 17 narių, už 2 straipsnį (dėl paskyrimo) balsavo 52 Seimo nariai, prieš – 46, susilaikė 23. Taigi Aukščiausiojo Teismo teisėja S. Rudėnaitė buvo atleista iš eitų šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų, bet nebuvo paskirta šio teismo pirmininke. Suinteresuoto asmens atstovė pripažįsta, kad Seimas atleido S. Rudėnaitę iš eitų Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų nepasibaigus kadencijai, ir atkreipia dėmesį į tai, kad svarstant Seimo nutarimą Seime buvo dedamos pastangos išvengti tokios situacijos, tačiau ji jau buvo nulemta Prezidento

dekretu. Siekiant išvengti tokių situacijų ateityje, buvo pakeistas Seimo statutas.

5.3. Suinteresuoto asmens atstovė pažymėjo, kad paskelbus slapto balsavimo rezultatus buvo aišku, jog susidarė neeilinė situacija, o priimtas Seimo vieno straipsnio nutarimas dėl S. Rudėnaitės atleidimo iš Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų Seimo narių buvo įvertintas kaip ydingas. Susidariusią situaciją buvo bandoma taisyti ne vienu būdu. Svarstyta, koku pagrindu Seimas galėtų panaikinti priimtą Seimo nutarimą, tačiau, pasak suinteresuoto asmens atstovės, tokio pagrindo Seimo statute nėra numatyta.

6. Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui gauti suinteresuoto asmens Respublikos Prezidento atstovių Respublikos Prezidento vyriausiosios patarėjos Jūratės Šovienės ir patarėjos Elenos Masnevaitės rašytiniai paaiškinimai, kuriuose teigiama, kad ginčijamas Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto 1 straipsnis tiek, kiek nurodyta, neprieštarauja Konstitucijai ir Teismų įstatymui. Suinteresuoto asmens Respublikos Prezidento atstovių pozicija grindžiama šiais argumentais.

6.1. Suinteresuoto asmens atstovių nuomone, Respublikos Prezidentas privalo kreiptis patarimo į Teisėjų tarybą dėl Aukščiausiojo Teismo teisėjo, pirmininko skyrimo, perkėlimo, atleidimo. Šis patarimas saisto Respublikos Prezidentą įgyvendinant savo konstitucinius įgaliojimus teikti Seimui skirti, perkelti, atleisti Aukščiausiojo Teismo pirmininką tuo požiūriu, kad, formuluodamas atitinkamą teikimą Seimui, Respublikos Prezidentas yra saistomas Teisėjų tarybos patarimo esmės. Seimas, įgyvendindamas savo įgaliojimus, susijusius su teisminės valdžios formavimu, yra saistomas atitinkamo Respublikos Prezidento teikimo (kuris gali būti priimtas tik vadovaujantis atitinkamu Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios įstatyme numatytos teisėjų institucijos – Teisėjų tarybos patarimu) esmės: nuo jos negali būti nukrypstama Seimui sprendžiant dėl tam tikro teisėjo skyrimo, paaukštinimo, perkėlimo, atleidimo. Tik tuomet, pasak suinteresuoto asmens atstovių, nepažeidžiamas *inter alia* Konstitucijos 5 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas konstitucinis valdžių padalijimo principas, užtikrinamas iš Konstitucijos, *inter alia* jos 67 straipsnio 10 punkto, 112 straipsnio 2, 3 dalių, kylantis reikalavimas Seimui savo konstitucinius įgaliojimus, susijusius su teisminės valdžios formavimu, įgyvendinti kartu su Respublikos Prezidentu, paisoma Respublikos Prezidento konstitucinių įgaliojimų, įtvirtintų Konstitucijos 84 straipsnio 11 dalyje, 112 straipsnio 2 dalyje, nepaneigiama 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos konstitucinė paskirtis, nepažeidžiamas teisėjo ir teismų nepriklausomumo principas.

6.2. Pasak suinteresuoto asmens atstovių, Respublikos Prezidentas, įgyvendindamas savo konstitucinius įgaliojimus teisminės valdžios formavimo srityje, priima dekretą, kuriame suformuluoja atitinkamą teikimą (remdamasis Teisėjų tarybos patarimu) Seimui, ir prideda prie dekreto Seimo nutarimo projektą. Suinteresuoto asmens atstovių nuomone, Konstitucijoje nėra

įtvirtinti ir iš jos nekykla kokie nors papildomi specialūs reikalavimai Seimo nutarimo projektui, pridedamam prie Respublikos Prezidento dekreto, kuriame yra suformuluotas atitinkamas teikimas. Seimas, gavęs atitinkamą Respublikos Prezidento dekretą ir prie jo pridėtą Seimo nutarimo projektą, privalo pradėti svarstyti Seimo nutarimo projektą ir toliau jo priėmimą vykdyti laikydamasis Seimo statute apibrėžtų teisės aktų, *inter alia* Seimo nutarimų, priėmimo taisyklių. Visais atvejais galutinį sprendimą dėl Aukščiausiojo Teismo teisėjo arba šio teismo pirmininko paskyrimo ar atleidimo priima būtent Seimas. Priimdamas minėtą galutinį sprendimą Seimas neturi iškreipti Respublikos Prezidento teikimo esmės. Suinteresuoto asmens atstovių teigimu, Seimo statute nėra įtvirtinti papildomi (išskyrus susijusius su pačių kandidatūrų svarstymu), palyginti su nustatytaisiais kitų teisės aktų svarstymui ir priėmimui, Seimo nutarimo projektų, kuriuos pateikė Respublikos Prezidentas įgyvendindamas savo įgaliojimus teikti Seimui skirti, perkelti, atleisti Aukščiausiojo Teismo teisėjus, svarstymo ir priėmimo procedūros ypatumai.

6.3. Suinteresuoto asmens atstovių nuomone, nors teismų pirmininkai, jų pavaduotojai ir skyrių pirmininkai yra kitas pareigas teismuose einantys atitinkamo teismo teisėjai, kuriems pavesta vykdyti tam tikras papildomas su vadovavimu teismui susijusias funkcijas, tačiau Konstitucijoje, be kita ko, skyrių pirmininkų pareigybės ir jų skyrimo bei atleidimo tvarka nėra numatytos, skirtingai nei teismų pirmininkų pareigybės ir jų skyrimo bei atleidimo tvarka. Konstitucijoje nėra numatytos ir Aukščiausiojo Teismo skyrių pirmininkų pareigybės, todėl, jas atitinkamai numačius Teismų įstatyme, jame turėjo būti nustatyta ir asmenų skyrimo į jas tvarka bei pagrindai. Vadinas, sprendžiant dėl teisėjo atleidimo iš Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų, t. y. dėl jo atleidimo iš kitų pareigų teisme, turi būti vadovaujamas Teismų įstatyme nustatyta tvarka ir pagrindais.

Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekrete suformuluotas teikimas Seimui (kuris atitinkamai pateikiamas ir prie šio dekreto pridėtame Seimo nutarimo projekte) negali būti aiškinamas atsietai nuo šio dekreto preambulėje nurodytų jo priėmimo teisinių pagrindų. Atsižvelgiant į Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto preambulėje nurodytus jo priėmimo teisinius pagrindus ir jame suformuluotą teikimą Seimui, matyti, kad šis dekretas priimtas Respublikos Prezidentui gavus atitinkamą Teisėjų tarybos patarimą ir įgyvendinus iš Konstitucijos 84 straipsnio 11 punkto kylančius įgaliojimus teikti Seimui skirti Aukščiausiojo Teismo pirmininką, taip pat atitinkamus savo įgaliojimus teikti Seimui atleisti Teismų įstatyme nustatytais pagrindais Aukščiausiojo Teismo teisėją iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų, t. y. iš kitų jos pareigų tame teisme. Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekrete nurodytas Aukščiausiojo Teismo teisėjos atleidimo iš Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų, t. y. iš kitų jos einamų pareigų tame teisme, teisinis pagrindas – jos skyrimas Aukščiausiojo Teismo pirmininke, t. y. jos skyrimas į kitas pareigas tame pačiame teisme.

Taigi, suinteresuoto asmens atstovių nuomone, sistemiškai aiškinant Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto nuostatas, jame suformuluoto Respublikos Prezidento teikimo Seimui esmė yra Aukščiausiojo Teismo teisėjos S. Rudėnaitės skyrimas į kitas pareigas tame teisme – į Aukščiausiojo Teismo pirmininko pareigas, suponuojantis jos atleidimą iš kitų jos einamų pareigų tame teisme – iš Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų, kadangi negalima tokia situacija, kad Aukščiausiojo Teismo pirmininkas eitų ir kitas pareigas tame teisme. Atitinkamai bet koks kitoks, *inter alia* tik išimtinai lingvistinis, Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekrete suformuluoto teikimo aiškinimas, suinteresuoto asmens atstovių nuomone, neatitiktų Respublikos Prezidento teikimo esmės. Suinteresuoto asmens atstovių nuomone, Konstitucijoje nėra nustatyti ir oficialiojoje konstitucinėje doktrinoje nėra atskleisti jokie specialūs reikalavimai Respublikos Prezidento teikimams, kai Seimui teikiama skirti Aukščiausiojo Teismo teisėją į kitas pareigas tame teisme.

6.4. Suinteresuoto asmens atstovės taip pat pažymi, kad nors Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimo preambulėje nurodyta, jog jis priimtas atsižvelgus į Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekretą, šiuo dekretu nebuvo teikta Seimui atleisti Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų dar nepaskyrus jos Aukščiausiojo Teismo pirmininke. Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekrete suformuluotas Respublikos Prezidento teikimas Seimui savo esme buvo teikimas skirti Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę į kitas pareigas tame teisme – į Aukščiausiojo Teismo pirmininko pareigas, suponuojantis jos atleidimą iš kitų jos einamų pareigų tame teisme – iš Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų. Tuo tarpu Seimas, priimdamas 2020 m. balandžio 21 d. nutarimą, nusprendė atleisti Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę iš jos einamų kitų pareigų tame teisme – iš Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ne Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekrete nurodytu pagrindu (paskyrus ją į kitas pareigas tame teisme – į Aukščiausiojo Teismo pirmininko pareigas), todėl, pasak suinteresuoto asmens atstovių, nukrypo nuo Respublikos Prezidento teikimo esmės. Suinteresuoto asmens atstovių teigimu, Seimas 2020 m. balandžio 21 d. nutarimu Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę atleido iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų apskritai nesant jokio Teismų įstatyme nustatyto pagrindo.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:

I

Tyrimo ribos

7. Kaip minėta, pareiškėjas Seimas prašo ištirti, ar:

– Konstitucijos 84 straipsnio 11 punkto nuostatai, kad Respublikos Prezidentas įstatymo

numatytais atvejais teikia Seimui atleisti teisėjus, 111 straipsnio 4 daliai, 115 straipsnio 4 punktui, konstituciniams teisėjo ir teismų nepriklausomumo, teisinės valstybės, atsakingo valdymo principams, Teismų įstatymo 81 straipsnio 1 dalies 3 punktui, 90 straipsnio 1 dalies 4 punktui neprieštarauja Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto 1 straipsnis tiek, kiek, pasak pareiškėjo, juo teikta Seimui atleisti Aukščiausiojo Teismo teisėją Sigitą Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų dar nepaskyrus jos Aukščiausiojo Teismo pirmininke;

– Konstitucijos 111 straipsnio 4 daliai, 115 straipsnio 4 punktui, konstituciniams valdžių padalijimo, teisėjo ir teismų nepriklausomumo, teisinės valstybės, atsakingo valdymo principams, Teismų įstatymo 79 straipsnio 4 daliai, 81 straipsnio 1, 3 dalims, 90 straipsnio 1 dalies 4 punktui neprieštarauja Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimas.

Taigi pareiškėjas Seimas prašo ištirti Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto 1 straipsnio tiek, kiek nurodyta, atitiktį *inter alia* Teismų įstatymo 81 straipsnio 1 dalies 3 punktui, 90 straipsnio 1 dalies 4 punktui, taip pat Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimo atitiktį *inter alia* Teismų įstatymo 79 straipsnio 4 daliai, 81 straipsnio 1, 3 dalims, 90 straipsnio 1 dalies 4 punktui, tačiau nenurodo, kokios redakcijos Teismų įstatymo 79 straipsnio 4 daliai, 81 straipsnio 1 daliai (*inter alia* jos 3 punktui), šio straipsnio 3 daliai, 90 straipsnio 1 dalies 4 punktui prašo ištirti minėtų aktų atitiktį.

Iš pareiškėjo prašymo matyti, kad jam kilo abejonių, ar Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto 1 straipsnis tiek, kiek nurodyta, neprieštarauja Teismų įstatymo (2002 m. sausio 24 d. redakcija) (toliau – Teismų įstatymas) 81 straipsnio 1 dalies (2008 m. liepos 3 d. redakcija) 3 punktui, 90 straipsnio 1 dalies 4 punktui, taip pat ar Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimas neprieštarauja Teismų įstatymo 79 straipsnio 4 daliai (2020 m. sausio 14 d. redakcija), 81 straipsnio 1 daliai (2008 m. liepos 3 d. redakcija), 3 daliai (2007 m. balandžio 19 d. redakcija), 90 straipsnio 1 dalies 4 punktui.

8. Minėta, kad pareiškėja Seimo narių grupė prašo ištirti, ar Konstitucijos 112 straipsnio 2, 5 dalims, 115 straipsnio 4 punktui, konstituciniams teisinės valstybės, Konstitucijos viršenybės, valdžių padalijimo, teisėjo ir teismų nepriklausomumo principams neprieštarauja Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimas.

Taip pat minėta, kad pareiškėjas Vilniaus apygardos teismas prašo ištirti, ar Konstitucijos 112 straipsnio 2, 5 dalims, 115 straipsnio 4 punktui, konstituciniams teisinės valstybės, Konstitucijos viršenybės, valdžių padalijimo, teisėjo ir teismų nepriklausomumo, atsakingo valdymo principams neprieštarauja Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimas.

Taigi pareiškėjai Seimo narių grupė ir Vilniaus apygardos teismas prašo ištirti Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimo atitiktį ne tik pareiškėjo Seimo nurodytiems Konstitucijos 115 straipsnio 4 punktui, konstituciniams teisinės valstybės, valdžių padalijimo, teisėjo ir teismų

nepriklausomumo, atsakingo valdymo principams, bet ir Konstitucijos 112 straipsnio 2, 5 dalims, Konstitucijos viršenybės principui.

9. Pareiškėjai Seimo narių grupė ir Vilniaus apygardos teismas ginčija Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimo atitiktį *inter alia* konstituciniams teisinės valstybės, Konstitucijos viršenybės principams.

Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad Konstitucijoje įtvirtintas Konstitucijos viršenybės principas yra neatsiejamai susijęs su konstituciniu teisinės valstybės principu – universaliu konstituciniu principu, kuriuo grindžiama visa Lietuvos teisės sistema ir pati Konstitucija; Konstitucijos viršenybės principo pažeidimas reikštų, kad yra pažeidžiamas ir konstitucinis teisinės valstybės principas (*inter alia* 2002 m. gruodžio 24 d., 2004 m. kovo 5 d., 2014 m. lapkričio 10 d. nutarimai).

Taigi pareiškėjų prašymai ištirti Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimo atitiktį *inter alia* konstituciniams teisinės valstybės, Konstitucijos viršenybės principams traktuotini kaip prašymai ištirti jo atitiktį konstituciniam teisinės valstybės principui.

10. Taigi pagal pareiškėjų prašymus Konstitucinis Teismas šioje konstitucinės justicijos byloje tirs, ar:

- Konstitucijos 84 straipsnio 11 punkto nuostatai, kad Respublikos Prezidentas įstatymo numatytais atvejais teikia Seimui atleisti teisėjus, 111 straipsnio 4 daliai, 115 straipsnio 4 punktui, konstituciniams teisėjo ir teismų nepriklausomumo, teisinės valstybės, atsakingo valdymo principams, Teismų įstatymo 81 straipsnio 1 dalies (2008 m. liepos 3 d. redakcija) 3 punktui, 90 straipsnio 1 dalies 4 punktui neprieštarauja Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto 1 straipsnis tiek, kiek, pasak pareiškėjo Seimo, juo teikta Seimui atleisti Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų dar nepaskyrus jos Aukščiausiojo Teismo pirmininke;

- Konstitucijos 111 straipsnio 4 daliai, 112 straipsnio 2, 5 dalims, 115 straipsnio 4 punktui, konstituciniams teisėjo ir teismų nepriklausomumo, valdžių padalijimo, teisinės valstybės, atsakingo valdymo principams, Teismų įstatymo 79 straipsnio 4 daliai (2020 m. sausio 14 d. redakcija), 81 straipsnio 1 daliai (2008 m. liepos 3 d. redakcija), 3 daliai (2007 m. balandžio 19 d. redakcija), 90 straipsnio 1 dalies 4 punktui neprieštarauja Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimas.

II

Ginčijami teisės aktai

11. Respublikos Prezidentas 2019 m. gruodžio 16 d. priėmė dekretą Nr. 1K-164 „Dėl teikimo Lietuvos Respublikos Seimui atleisti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėją Sigitą Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skirti ją Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininke“, kurio 1 straipsnyje, ginčijamame šioje konstitucinės justicijos

byloje, nustatyta:

„Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 84 straipsnio 11 punktu, 112 straipsnio antrąja ir penktąja dalimis, Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 79 straipsnio 1, 3 ir 4 dalimis, 81 straipsnio 1 dalies 3 punktu, 3, 7 dalimis, 90 straipsnio 1 dalies 4 punktu, atsižvelgdamas į Teisėjų tarybos patarimą,

t e i k i u Lietuvos Respublikos Seimui atleisti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėją Sigitą RUDĖNAITĘ iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skirti ją Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininke.“

Taigi Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto 1 straipsnyje suformuluotas teikimas Seimui priimti du tarpusavyje susijusius sprendimus: pirma, atleisti Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaite iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų, antra, skirti Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaite šio teismo pirmininke.

11.1. Kaip nurodyta Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto 1 straipsnyje, toks Respublikos Prezidento teikimas Seimui priimti du tarpusavyje susijusius sprendimus (atleisti Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaite iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skirti ją šio teismo pirmininke) yra grindžiamas šiomis Konstitucijos ir Teismų įstatymo nuostatomis:

- Konstitucijos 84 straipsnio 11 punktu, kuriame *inter alia* nustatyta, kad, paskyrus visus Aukščiausiojo Teismo teisėjus, Respublikos Prezidentas teikia Seimui iš Aukščiausiojo Teismo teisėjų skirti Aukščiausiojo Teismo pirmininką, taip pat įstatymo numatytais atvejais teikia Seimui atleisti teisėjus;

- Konstitucijos 112 straipsnio 2 dalimi, kurioje nustatyta, kad Aukščiausiojo Teismo teisėjus, o iš jų – pirmininką, skiria ir atleidžia Seimas Respublikos Prezidento teikimu;

- Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalimi, kurioje nustatyta, kad dėl teisėjų paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų Respublikos Prezidentui pataria speciali įstatymo numatyta teisėjų institucija;

- Teismų įstatymo 79 straipsnio (2007 m. balandžio 19 d. redakcija) 1 dalimi, pagal kurią Aukščiausiojo Teismo pirmininką iš paskirtų šio teismo teisėjų skiria Seimas Respublikos Prezidento teikimu;

- Teismų įstatymo 79 straipsnio (2007 m. balandžio 19 d. redakcija) 3 dalimi, pagal kurią Aukščiausiojo Teismo pirmininkas, skyriaus pirmininkas skiriamas penkeriems metams;

- Teismų įstatymo 79 straipsnio (2007 m. balandžio 19 d. redakcija) 4 dalimi, pagal kurią kandidatūros į Aukščiausiojo Teismo pirmininko ir skyriaus pirmininko pareigas svarstomos Teisėjų taryboje šio įstatymo 56 straipsnio 3–6 dalyse nustatyta tvarka;

- Teismų įstatymo 81 straipsnio 1 dalies (2008 m. liepos 3 d. redakcija) 3 punktu, pagal kurį

inter alia teismo skyriaus pirmininkas iš pareigų atleidžiamas šio įstatymo 90 straipsnio 1 dalyje numatytais teisėjo atleidimo iš pareigų atvejais, ir 90 straipsnio 1 dalies 4 punktu, pagal kurį teisėjas atleidžiamas iš pareigų, kai yra išrinktas į kitas pareigas arba jo sutikimu perkeltas į kitą darbą;

- Teismų įstatymo 81 straipsnio 3 dalimi (2007 m. balandžio 19 d. redakcija), pagal kurią Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininką iš pareigų atleidžia Seimas Respublikos Prezidento teikimu;

- Teismų įstatymo 81 straipsnio 7 dalimi (2008 m. liepos 3 d. redakcija), pagal kurią dėl *inter alia* Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininko atleidimo iš pareigų Respublikos Prezidentui pataria Teisėjų taryba (išskyrus atvejus, kai teisėjas yra paskiriamas Konstitucinio Teismo teisėju arba Vyriausybės nariu).

11.2. Kaip nurodyta Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto 1 straipsnyje, Respublikos Prezidento teikimas Seimui priimti du tarpusavyje susijusius sprendimus (atleisti Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skirti ją šio teismo pirmininke) suformuluotas atsižvelgiant į Teisėjų tarybos patarimą.

Šiame kontekste pažymėtina, kad Respublikos Prezidentas 2019 m. gruodžio 16 d. priėmė dekretą Nr. 1K-162 „Dėl kreipimosi į Teisėjų tarybą“, kuriame, vadovaudamasis Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalimi, paprašė Teisėjų tarybą „patarti dėl teikimo Lietuvos Respublikos Seimui atleisti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėją Sigitą RUDĖNAITĘ iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skirti ją Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininke“.

Teisėjų taryba 2019 m. gruodžio 16 d. priėmė nutarimą Nr. 13P-208-(7.1.2) „Dėl patarimo Lietuvos Respublikos Prezidentui teikti Seimui atleisti Sigitą Rudėnaitę iš Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir teikti Seimui skirti šio teismo pirmininke“, kuriuo, atsižvelgdama į Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekretą Nr. 1K-162 „Dėl kreipimosi į Teisėjų tarybą“, vadovaudamasi Teismų įstatymo 81 straipsnio 7 dalimi, 79 straipsnio 4 dalimi, 90 straipsnio 1 dalies 4 punktu, 7 dalimi, 120 straipsnio 4 punktu, įvertinusi Aukščiausiojo Teismo teisėjos S. Rudėnaitės asmenines ir dalykines savybes, nutarė: „Patarti Lietuvos Respublikos Prezidentui teikti Seimui atleisti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėją Sigitą RUDĖNAITĘ iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skirti ją Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininke.“

11.3. Pažymėtina, kad kartu su Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekretu Seimui buvo pateiktas Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjos Sigos Rudėnaitės atleidimo iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkės pareigų ir jos skyrimo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininke“ projektas Nr. XIIP-4349 (Seime užregistruotas 2019 m. gruodžio 16 d.), kurio 1 straipsnyje buvo numatyta: „Atleisti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėją Sigitą RUDĖNAITĘ iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skirti

ją Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininke.“

11.4. Aiškinant Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto 1 straipsnį pažymėtina, kad:

– juo įgyvendinti Respublikos Prezidento konstituciniai (įtvirtinti Konstitucijos 84 straipsnio 11 punkte, 112 straipsnio 2, 5 dalyse) ir Teismų įstatymo (79 straipsnio (2007 m. balandžio 19 d. redakcija) 1, 3, 4 dalyse, 81 straipsnio 1 dalies (2008 m. liepos 3 d. redakcija) 3 punkte, 3 dalyje (2007 m. balandžio 19 d. redakcija), 7 dalyje (2008 m. liepos 3 d. redakcija), 90 straipsnio 1 dalies 4 punkte) sukonkretinti įgaliojimai, atsižvelgiant į specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos – Teisėjų tarybos patarimą, iš Aukščiausiojo Teismo teisėjų teikti Seimui skirti šio teismo pirmininką, taip pat atleisti iš pareigų Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininką paskyrus jį į kitas pareigas;

– jame atsižvelgta į Teisėjų tarybos patarimą Respublikos Prezidentui teikti Seimui atleisti Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skirti ją Aukščiausiojo Teismo pirmininke, suformuluotą pagal Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekretą Nr. 1K-162 „Dėl kreipimosi į Teisėjų tarybą“ pateikto prašymo formuluotę;

– jame suformuluotas teikimas Seimui vienu sprendimu priimti du tarpusavyje susijusius sprendimus – atleisti Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skirti Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę šio teismo pirmininke, t. y. siūlyta Seimui priimti abu sprendimus kartu kaip vieną sprendimą.

12. Seimas 2020 m. balandžio 21 d. priėmė ginčijamą nutarimą Nr. XIII-2848 „Dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjos Sigitos Rudėnaitės atleidimo iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų“, kuriame nustatyta:

„Lietuvos Respublikos Seimas, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 67 straipsnio 10 punktu, 112 straipsnio antrąja dalimi ir atsižvelgdamas į Lietuvos Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekretą Nr. 1K-164 „Dėl teikimo Lietuvos Respublikos Seimui atleisti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėją Sigitą Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skirti ją Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininke“, n u t a r i a:

1 straipsnis.

Atleisti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėją Sigitą Rudėnaitę iš Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų.“

Taigi Seimas 2020 m. balandžio 21 d. nutarimo 1 straipsniu atleido Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų.

12.1. Kaip nurodyta Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimo preambulėje, toks Seimo sprendimas (atleisti Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų) yra grindžiamas šiomis Konstitucijos nuostatomis:

– 67 straipsnio 10 punktu, pagal kurį Seimas skiria *inter alia* Aukščiausiojo Teismo teisėjus bei šio teismo pirmininką;

– 112 straipsnio 2 dalimi, kurioje nustatyta, kad Aukščiausiojo Teismo teisėjus, o iš jų – pirmininką, skiria ir atleidžia Seimas Respublikos Prezidento teikimu.

12.2. Kaip nurodyta Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimo preambulėje, toks Seimo sprendimas (atleisti Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų) priimtas atsižvelgiant į Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekretą. Kaip minėta, Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto 1 straipsnyje buvo suformuluotas teikimas Seimui vienu sprendimu priimti du tarpusavyje susijusius sprendimus – atleisti Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skirti Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę šio teismo pirmininke, t. y. siūlyta Seimui priimti abu sprendimus kartu kaip vieną sprendimą.

12.2.1. Aiškinant Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimą atsižvelgtina į jo *travaux préparatoires*. Šiame kontekste paminėtinos šios su Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimo priėmimu susijusios aplinkybės:

– kaip minėta, kartu su Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekretu Seimui buvo pateiktas Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjos Sigitos Rudėnaitės atleidimo iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkės pareigų ir jos skyrimo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininke“ projektas Nr. XIII-P-4349 (Seime užregistruotas 2019 m. gruodžio 16 d.), kurio 1 straipsnyje buvo numatyta: „Atleisti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėją Sigitą RUDĖNAITĘ iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skirti ją Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininke“;

– Seimo kanceliarijos Teisės departamentas 2019 m. gruodžio 17 d. pateikė išvadą Nr. XIII-P-4349 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjos Sigitos Rudėnaitės atleidimo iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkės pareigų ir jos skyrimo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininke“ projekto“, kurioje, įvertinęs šio projekto atitiktį Konstitucijai, įstatymams, teisėkūros principams ir teisės technikos taisyklėms ir atsižvelgdamas į tai, kad skyrimas į pareigas ir atleidimas iš pareigų yra du savarankiški teisiniai veiksmai, pasiūlė atitinkamus sprendimus dėl skyrimo į pareigas ir atleidimo iš jų išdėstyti atskiruose nutarimo projekto straipsniuose;

– Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas, kaip pagrindinis komitetas, apsvarstęs Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjos Sigitos Rudėnaitės atleidimo iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkės pareigų ir jos skyrimo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininke“ projektą Nr. XIII-P-4349, pritarė Seimo kanceliarijos Teisės departamento pastaboms (Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto 2020 m. balandžio 20 d. išvada Nr. 102-P-11 „Dėl Lietuvos

Respublikos Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjos Sigitos Rudėnaitės atleidimo iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkės pareigų ir jos skyrimo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininke“ projekto NR. XIIIP-4349“) ir pateikė Seimui atitinkamai pakeistą Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjos Sigitos Rudėnaitės atleidimo iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skyrimo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininke“ projektą Nr. XIIIP-4349(2) (Seime užregistruotas 2020 m. balandžio 20 d.), kurio 1 straipsnyje buvo numatyta: „Atleisti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėją Sigitą Rudėnaitę iš Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų“, o 2 straipsnyje – „Paskirti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėją Sigitą Rudėnaitę Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininke“;

– Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjos Sigitos Rudėnaitės atleidimo iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skyrimo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininke“ projekto Nr. XIIIP-4349(2) svarstymo Seimo 2020 m. balandžio 21 d. posėdyje metu nuspręsta surengti slaptą balsavimą, patvirtintas slapto balsavimo biuletenio pavyzdys (Seimo 2020 m. balandžio 21 d. rytinio posėdžio protokolas Nr. SPP-388). Pažymėtina, kad buvo patvirtinti dviejų slapto balsavimo biuletenių pavyzdžiai, atsižvelgiant į Seimo statuto 115 straipsnio „Slaptas balsavimas“ (2012 m. spalio 30 d. redakcija) 2 dalį, kurioje buvo nustatyta, kad slapta balsuojama, be kita ko, kai sprendžiami klausimai dėl Aukščiausiojo Teismo teisėjų ir šio teismo pirmininko, Aukščiausiojo Teismo skyrių pirmininkų paskyrimo ir atleidimo, taip pat į Seimo statuto (1998 m. gruodžio 22 d. redakcija) 117 straipsnį „Balsavimo biuleteniai“, pagal kurį slapto balsavimo biuletenio pavyzdį prieš balsavimą patvirtina Seimas (1 dalis), dėl kurio nors pareigūno atleidimo balsuojama biuleteniais, kuriuose įrašyti teiginiai: „atleisti iš pareigų“ ir „neatleisti iš pareigų“ (2 dalis), vienu biuleteniu gali būti balsuojama tik dėl vieno pareigūno atleidimo (3 dalis);

– per Seimo posėdžio pertrauką vienu metu buvo slapta balsuojama dviem biuleteniais: 1) dėl Seimo nutarimo „Dėl Aukščiausiojo Teismo teisėjos Sigitos Rudėnaitės atleidimo iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkės pareigų“ projekto Nr. XIIIP-4349(2) priėmimo; 2) dėl Seimo nutarimo „Dėl teisėjos Sigitos Rudėnaitės skyrimo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininke“ projekto Nr. XIIIP-4349(2) priėmimo;

– Aukščiausiojo Teismo teisėjos S. Rudėnaitės atleidimui iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų buvo pritarta (už balsavo 68 Seimo nariai, prieš – 34, susilaikė 17 narių (išduota biuletenių – 126)); Aukščiausiojo Teismo teisėjos S. Rudėnaitės skyrimui Aukščiausiojo Teismo pirmininke nepritarta (už balsavo 52 Seimo nariai, prieš – 46, susilaikė 23 (išduota biuletenių – 126)) (Seimo 2020 m. balandžio 21 d. vakarinio posėdžio protokolas Nr. SPP-389).

Atsižvelgus į tokius balsavimo rezultatus, buvo priimta tik dalis pateikto Seimo nutarimo

„Dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjos Sigitos Rudėnaitės atleidimo iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skyrimo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininke“ projekto Nr. XIII-4349(2), t. y. tik jo 1 straipsnis, kuriame, kaip minėta, numatyta: „Atleisti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėją Sigitą Rudėnaitę iš Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų.“

12.2.2. Taigi iš Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimo *travaux préparatoires* matyti, kad šiuo nutarimu (1 straipsniu) Seimas įgyvendino tik tą savo įgaliojimų, nurodytą Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimo preambulėje, dalį, kuri susijusi su Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininko atleidimu iš pareigų (Konstitucijos 112 straipsnio 2 dalis), t. y. neįgyvendino Konstitucijos 67 straipsnio 10 punkte, 112 straipsnio 2 dalyje įtvirtintų įgaliojimų Respublikos Prezidento teikimu skirti Aukščiausiojo Teismo pirmininką. Taigi Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimu buvo atsižvelgta tik į dalį Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto 1 straipsnyje suformuluoto teikimo Seimui vienu sprendimu priimti du tarpusavyje susijusius sprendimus (atleisti Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skirti Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę šio teismo pirmininke), t. y. Seimas priėmė tik vieną iš dviejų pasiūlytų priimti kartu sprendimų – atleido Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų, tačiau nepaskyrė jos šio teismo pirmininke.

12.3. Šiame kontekste pažymėtina, kad Aukščiausiojo Teismo teisėja S. Rudėnaitė buvo paskirta šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininke Seimo 2017 m. lapkričio 9 d. priimtu nutarimu Nr. XIII-720 „Dėl Sigitos Rudėnaitės skyrimo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininke“ (1 straipsnis); šis nutarimas įsigaliojo 2017 m. lapkričio 13 d. (2 straipsnis).

Pagal Teismų įstatymo 79 straipsnio (2007 m. balandžio 19 d. redakcija) 3 dalį Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininkas skiriamas penkeriems metams.

Taigi Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimu S. Rudėnaitė atleista iš Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų nepasibaigus paskyrimo į šias pareigas terminui.

III

Su ginčijamais teisės aktais susijęs Teismų įstatyme nustatytas teisinis reguliavimas

13. Šioje konstitucinės justicijos byloje tiriama Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto 1 straipsnio ir Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimo atitiktis Teismų įstatymo nuostatoms, susijusioms su Aukščiausiojo Teismo pirmininko skyrimu ir šio teismo skyriaus pirmininko atleidimu iš pareigų.

14. Šiame kontekste pažymėtina, kad pagal Teismų įstatymo 22 straipsnį „Lietuvos

Aukščiausiasis Teismas“ (2016 m. birželio 2 d. redakcija) Aukščiausiasis Teismas susideda iš Aukščiausiojo Teismo pirmininko, skyrių pirmininkų ir kitų teisėjų (1 dalis); Aukščiausiajame Teisme yra Civilinių bylų skyrius ir Baudžiamųjų bylų skyrius (2 dalis).

Pažymėtina ir tai, kad pagal Teismų įstatymo 80 straipsnį „Teismo pirmininko, pirmininko pavaduotojo, skyriaus pirmininko statusas“ *inter alia* teismo pirmininkas ir skyriaus pirmininkas, vykdydami teisingumą, turi tokias pačias teises ir pareigas, kaip ir kiti teisėjai (1 dalis); teismo pirmininko ir skyriaus pirmininko papildomas procesines teises ir pareigas nustato įstatymai (2 dalis), o administracinius įgaliojimus – įstatymai ir kiti teisės aktai (3 dalis).

Paminėtina, kad pagal Teismų įstatymo 103 straipsnį „Vidinis teismo administravimas“ (2008 m. liepos 3 d. redakcija) *inter alia* teismo pirmininkas ir teismo skyriaus pirmininkas yra teismo pareigūnai, kurie šio ir kitų įstatymų bei teisės aktų nustatyta tvarka vadovauja teismo organizaciniam darbui (1 dalis). Pagal šio straipsnio 2 dalį (2011 m. gruodžio 22 d. redakcija) teismo pirmininkas skiria teisėjus į teismo skyrius, nustato teisėjų specializaciją atskirų kategorijų byloms nagrinėti, tvirtina teismo struktūrą; pagal 4 dalį teismo pirmininkas organizuoja ir prižiūri administravimą teisme, kontroliuoja, kaip laikomasi Teisėjų etikos kodekso reikalavimų, tiria asmenų skundus dėl teismo pirmininko pavaduotojų, skyrių pirmininkų ir kitų teisėjų neprocesinių veiksmų, nesusijusių su teisingumo vykdymu, ir suinteresuotiems asmenims praneša tyrimo rezultatus, šalina nustatytus teismo darbo trūkumus, atlieka kitas jam priskirtas teismo administravimo funkcijas; pagal 5 dalį teismo pirmininkas jam priskirtas administravimo funkcijas atlieka asmeniškai, tačiau prireikus gali pavesti jas atlikti teismo pirmininko pavaduotojui (pavaduotojams), skyrių pirmininkams, kitiems teisėjams.

Paminėtina ir tai, kad pagal Teismų įstatymo 103 straipsnio (2008 m. liepos 3 d. redakcija) 3 dalį teismo skyriaus pirmininkas vadovauja teismo skyriaus darbui ir atsako už tinkamą skyriui priskirtų funkcijų atlikimą, be to, atsako už tą teismo organizacinio darbo sritį, kurią jam paveda teismo pirmininkas arba nustato šis ir kiti įstatymai.

Taigi pagal Teismų įstatyme, *inter alia* jo 22 straipsnio (2016 m. birželio 2 d. redakcija) 1, 2 dalyse, 80 straipsnio 1–3 dalyse, 103 straipsnio (2008 m. liepos 3 d. redakcija) 1 dalyje, 2 dalyje (2011 m. gruodžio 22 d. redakcija), 3–5 dalyse, nustatytą teisinį reguliavimą Aukščiausiojo Teismo pirmininkas, Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų ir Baudžiamųjų bylų skyrių pirmininkai yra Aukščiausiojo Teismo pareigūnai, kurie, be įgaliojimų vykdyti teisingumą, turi papildomas įstatymų nustatytas procesines teises ir pareigas, taip pat įstatymų ir kitų teisės aktų nustatytus administracinius įgaliojimus.

15. Teismų įstatymo 79 straipsnyje „Aukščiausiojo Teismo pirmininko, skyriaus pirmininko skyrimas“ (2007 m. balandžio 19 d. redakcija su 2020 m. sausio 14 d. pakeitimais) nustatyta:

„1. Aukščiausiojo Teismo pirmininką iš paskirtų šio teismo teisėjų skiria Seimas

Respublikos Prezidento teikimu.

2. Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininką iš paskirtų šio teismo teisėjų skiria Seimas Respublikos Prezidento teikimu.

3. Dėl Aukščiausiojo Teismo pirmininko, skyriaus pirmininko skyrimo Respublikos Prezidentui pataria Teisėjų taryba.

4. Aukščiausiojo Teismo pirmininkas, skyriaus pirmininkas skiriamas penkeriems metams.“

Taigi Teismų įstatymo 79 straipsnyje (2007 m. balandžio 19 d. redakcija su 2020 m. sausio 14 d. pakeitimais) nustatyta Aukščiausiojo Teismo pirmininko ir Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininko, kaip šio teismo pareigūnų, kurie, be įgaliojimų vykdyti teisingumą, turi papildomas įstatymų nustatytas procesines teises ir pareigas, taip pat įstatymų ir kitų teisės aktų nustatytus administracinius įgaliojimus, skyrimo į pareigas tvarka: abu šiuos Aukščiausiojo Teismo pareigūnus į pareigas skiria Seimas Respublikos Prezidento teikimu (1, 2 dalys), Teisėjų tarybai patarus Respublikos Prezidentui (3 dalis), penkerių metų kadencijai (4 dalis).

16. Teismų įstatymo 81 straipsnyje „Teismo pirmininko, pirmininko pavaduotojo, skyriaus pirmininko atleidimas iš pareigų“ (su 2009 m. balandžio 28 d. pakeitimais) *inter alia* nustatyta:

„1. Teismo pirmininkas, pirmininko pavaduotojas, skyriaus pirmininkas iš pareigų atleidžiamas:

- 1) pasibaigus paskyrimo į šias pareigas terminui;
- 2) jeigu jo veiklos vertinimo metu yra nustatyta, kad jis netinkamai atlieka įstatymų nustatytas administravimo funkcijas;
- 3) visais kitais šio Įstatymo 90 straipsnio 1 dalyje numatytais teisėjo atleidimo iš pareigų atvejais.

<...>

3. Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininką iš pareigų atleidžia Seimas Respublikos Prezidento teikimu.

<...>

7. Dėl šio straipsnio 2, 3, 4, 5 ir 6 dalyse nurodytų asmenų atleidimo iš pareigų Respublikos Prezidentui pataria Teisėjų taryba, išskyrus atvejus, kai teisėjas yra paskiriamas Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo teisėju arba Vyriausybės nariu.“

16.1. Taigi Teismų įstatymo 81 straipsnio 1 dalyje (2008 m. liepos 3 d. redakcija) nustatyti Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininko, kaip šio teismo pareigūno, kuris, be įgaliojimų vykdyti teisingumą, turi papildomas įstatymų nustatytas procesines teises ir pareigas, taip pat įstatymų ir kitų teisės aktų nustatytus administracinius įgaliojimus, atleidimo iš pareigų pagrindai.

Šiai konstitucinės justicijos bylai aktuali aspektu pažymėtina, kad Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininkas iš pareigų atleidžiamas *inter alia* pagal Teismų įstatymo 81 straipsnio 1 dalies

(2008 m. liepos 3 d. redakcija) 1 punktą – pasibaigus paskyrimo į šias pareigas terminui, kuris, kaip minėta, yra penkeri metai (79 straipsnio 4 dalis (2020 m. sausio 14 d. redakcija)), taip pat pagal 81 straipsnio 1 dalies (2008 m. liepos 3 d. redakcija) 3 punktą – šio įstatymo 90 straipsnio 1 dalyje numatytais teisėjo atleidimo iš pareigų atvejais.

16.1.1. Teismų įstatymo 90 straipsnio „Teisėjo atleidimas iš pareigų“ 1 dalyje nustatyta:

„Teisėjas atleidžiamas iš pareigų šiais atvejais:

- 1) savo noru;
- 2) kai pasibaigia teisėjo įgaliojimų laikas arba jis sulaukia įstatymų nustatyto pensinio amžiaus;
- 3) dėl sveikatos būklės;
- 4) kai teisėjas išrinktas į kitas pareigas arba jo sutikimu perkeltas į kitą darbą;
- 5) kai savo poelgiu pažemina teisėjo vardą;
- 6) kai įsiteisėja jį apkaltinęs teismo nuosprendis.“

Taigi pagal Teismų įstatymo 90 straipsnio 1 dalies 4 punktą teisėjas atleidžiamas iš pareigų, kai yra išrinktas į kitas pareigas arba jo sutikimu perkeltas į kitą darbą, t. y. jau įvykus juridiniam faktui – teisėją išrinkus, *inter alia* paskyrus, į kitas pareigas arba jo sutikimu perkėlus jį į kitą darbą.

16.1.2. Šiai konstitucinės justicijos bylai aktualiu aspektu pažymėtina, kad pagal Teismų įstatymo 81 straipsnio 1 dalies (2008 m. liepos 3 d. redakcija) 3 punkte, 90 straipsnio 1 dalies 4 punkte nustatytą teisinį reguliavimą Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininkas, kaip šio teismo pareigūnas, kuris, be įgaliojimų vykdyti teisingumą, turi papildomas įstatymų nustatytas procesines teises ir pareigas, taip pat įstatymų ir kitų teisės aktų nustatytus administracinius įgaliojimus, atleidžiamas iš šių pareigų tik jau įvykus juridiniam faktui – *inter alia* jį paskyrus į kitas pareigas Aukščiausiąjame Teisme (Aukščiausiojo Teismo kito skyriaus pirmininko ar Aukščiausiojo Teismo pirmininko pareigas).

16.2. Šiai konstitucinės justicijos bylai aktualiu aspektu pažymėtina ir tai, kad Teismų įstatymo 81 straipsnio 3 dalyje (2007 m. balandžio 19 d. redakcija), 7 dalyje (2008 m. liepos 3 d. redakcija) nustatyta Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininko atleidimo iš pareigų tvarka: Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininką iš pareigų *inter alia* šio įstatymo 81 straipsnio 1 dalies (2008 m. liepos 3 d. redakcija) 3 punkte ir 90 straipsnio 1 dalies 4 punkte nustatytu pagrindu atleidžia Seimas Respublikos Prezidento teikimu (81 straipsnio 3 dalis (2007 m. balandžio 19 d. redakcija)); dėl Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininko atleidimo iš pareigų, *inter alia* šio įstatymo 81 straipsnio 1 dalies (2008 m. liepos 3 d. redakcija) 3 punkte ir 90 straipsnio 1 dalies 4 punkte nustatytu pagrindu skiriant jį į kitas pareigas Aukščiausiąjame Teisme, Respublikos Prezidentui pataria Teisėjų taryba (išskyrus atvejus, kai teisėjas yra paskiriamas Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo teisėju arba Vyriausybės nariu) (81 straipsnio 7 dalis (2008 m.

liepos 3 d. redakcija)).

IV

Konstitucijos nuostatos ir oficialioji konstitucinė doktrina

17. Šioje konstitucinės justicijos byloje tiriama ginčijamų teisės aktų atitiktis Konstitucijos 84 straipsnio 11 punkto nuostatai, kad Respublikos Prezidentas įstatymo numatytais atvejais teikia Seimui atleisti teisėjus, 111 straipsnio 4 daliai, 112 straipsnio 2, 5 dalims, 115 straipsnio 4 punktui, konstituciniams teisėjo ir teismų nepriklausomumo, valdžių padalijimo, teisinės valstybės, atsakingo valdymo principams.

18. Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis teisinės valstybės principas – itin talpus konstitucinis principas, apimantis daug tarpusavyje susijusių imperatyvų (*inter alia* 2010 m. balandžio 20 d. sprendimas, 2017 m. birželio 26 d., 2020 m. rugpjūčio 28 d. nutarimai).

18.1. Kaip ne kartą yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas suponuoja teisės aktų hierarchiją, kurioje Konstitucija užima išskirtinę – aukščiausią – vietą. Joks teisės aktas negali prieštarauti Konstitucijai; niekam neleidžiama pažeisti Konstitucijos; konstitucinė tvarka turi būti ginama (*inter alia* 2002 m. gruodžio 24 d., 2007 m. kovo 20 d., 2014 m. lapkričio 10 d. nutarimai). Teisinėje valstybėje draudžiama žemesnės galios teisės aktais nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris konkuruotų su nustatytuoju aukštesnės galios teisės aktuose, *inter alia* pačioje Konstitucijoje (2005 m. rugsėjo 20 d. sprendimas, 2012 m. rugsėjo 5 d., 2020 m. rugpjūčio 28 d. nutarimai).

Kaip minėta, Konstitucijos viršenybės principo pažeidimas reikštų, kad yra pažeidžiamas ir konstitucinis teisinės valstybės principas.

18.2. Konstitucinis teisinės valstybės principas suponuoja įvairius reikalavimus teisėkūros subjektams, *inter alia* tai, kad teisės aktus jie gali leisti tik neviršydami savo įgaliojimų; įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytas teisinis reguliavimas turi būti aiškus, suprantamas, neprieštaringas, turi būti užtikrinami teisės sistemos nuoseklumas ir vidinė darna (*inter alia* 2004 m. gruodžio 13 d., 2006 m. sausio 16 d. nutarimai); teisės normos turi būti formuluojamos tiksliai, jose negali būti dviprasmybių; teisės aktuose neturi būti nuostatų, vienu metu skirtingai reguliuojančių tuos pačius visuomeninius santykius (*inter alia* 2004 m. gruodžio 13 d., 2013 m. vasario 15 d., 2020 m. rugpjūčio 28 d. nutarimai).

Neatsiejami teisinės valstybės principo elementai yra teisėtų lūkesčių apsauga, teisinis tikrumas ir teisinis saugumas; šie konstituciniai principai suponuoja valstybės pareigą užtikrinti teisinio reguliavimo tikrumą ir stabilumą, apsaugoti asmenų teises, gerbti teisėtus interesus ir teisėtus lūkesčius, vykdyti prisiimtus įsipareigojimus asmeniui; asmenys turi teisę pagrįstai tikėtis, kad jų pagal galiojančius įstatymus ar kitus teisės aktus, neprieštaraujančius Konstitucijai, įgytos

teisės bus išlaikytos nustatytą laiką ir galės būti realiai įgyvendintos; neužtikrinus asmens teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio tikrumo ir teisinio saugumo, nebūtų užtikrintas asmens pasitikėjimas valstybe ir teise (*inter alia* 2003 m. kovo 4 d., 2013 m. vasario 15 d., 2017 m. sausio 25 d. nutarimai).

18.3. Konstitucinis teisinės valstybės principas yra susijęs *inter alia* su kitais konstituciniais principais, kaip antai valdžių padalijimo ir atsakingo valdymo (*inter alia* 2015 m. gegužės 26 d., 2019 m. vasario 15 d., 2020 m. rugpjūčio 28 d. nutarimai).

18.3.1. Konstitucinis valdžių padalijimo principas reiškia, kad įstatymų leidžiamoji, vykdomoji ir teisminė valdžios yra atskirtos, pakankamai savarankiškos; tarp jų turi būti pusiausvyra (*inter alia* 2002 m. sausio 14 d., 2010 m. gegužės 13 d., 2015 m. gegužės 26 d. nutarimai).

Konstitucinis Teismas yra pabrėžęs, kad pagal valdžių padalijimo principą visos valdžios yra savarankiškos, nepriklausomos, galinčios atsverti viena kitą; teisminė valdžia, būdama savarankiška, negali būti priklausoma nuo kitų valdžių dar ir dėl to, kad ji vienintelė formuojama ne politiniu, bet profesiniu pagrindu; tik būdama savarankiška, nepriklausoma nuo kitų valdžių, teisminė valdžia gali įgyvendinti savo funkciją – vykdyti teisingumą (1999 m. gruodžio 21 d. nutarimas).

Šiai konstitucinės justicijos bylai aktualiu aspektu Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad įstatyme nustatyta teisėjų skyrimo ir atleidimo procedūra neturi pažeisti teisminės valdžios nepriklausomumo, Konstitucijos 5 straipsnyje nustatytos valstybės valdžių pusiausvyros (1999 m. gruodžio 21 d. nutarimas).

18.3.2. Konstitucinis teisinės valstybės principas atspindi ir konstitucinį atsakingo valdymo principą įtvirtinančioje Konstitucijos 5 straipsnio 2 dalyje, kurioje nustatyta, kad valdžios galias riboja Konstitucija (*inter alia* 2019 m. balandžio 16 d., 2019 m. gruodžio 19 d., 2020 m. birželio 12 d. nutarimai). Aiškindamas Konstitucijos 5 straipsnio 2 dalį kartu su šio straipsnio 3 dalimi, kurioje nustatyta, kad valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, jog Konstitucija yra valstybės valdžią ribojanti aukščiausioji teisė, joje yra įtvirtintas atsakingo valdymo principas (*inter alia* 2004 m. liepos 1 d. nutarimas, 2010 m. spalio 27 d. išvada, 2020 m. rugpjūčio 28 d. nutarimas).

Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, jog Konstitucijoje įtvirtintas atsakingo valdymo principas suponuoja tai, kad visos valstybės institucijos ir pareigūnai turi vykdyti savo funkcijas vadovaudamiesi Konstitucija, teise, veikdami Tautos ir Lietuvos valstybės interesais, turi tinkamai įgyvendinti jiems Konstitucijos ir įstatymų suteiktus įgaliojimus (*inter alia* 2015 m. lapkričio 19 d., 2016 m. liepos 8 d., 2018 m. balandžio 12 d. nutarimai).

Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs ir tai, kad pagal Konstituciją, *inter alia* jos 5 straipsnio

2, 3 dalis, konstitucinius atsakingo valdymo, teisinės valstybės principus, valstybės valdžią įgyvendinančios institucijos, vykdydamos savo funkcijas, negali viršyti joms Konstitucijos ir įstatymų suteiktų įgaliojimų, juos įgyvendindamos privalo *inter alia* priimti teisėtus ir pagrįstus teisės aktus (jie turi būti paremti aukštesnės galios teisės aktų nuostatomis, aiškūs, racionaliai motyvuoti ir kt.) (2018 m. kovo 2 d., 2020 m. rugpjūčio 28 d. nutarimai).

19. Pažymėtina, kad konstitucinio teisinės valstybės principo kontekste aiškinamas ir Konstitucijoje įtvirtintas teisėjo ir teismų nepriklausomumo principas.

Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad teisėjo ir teismų nepriklausomumas – ne savitiksliis dalykas, bet vienas esminių demokratinės teisinės valstybės principų, būtina žmogaus teisių ir laisvių apsaugos sąlyga; teismai, vykdydami teisingumą, privalo užtikrinti Konstitucijoje, jai neprieštaraujančiuose įstatymuose ir kituose teisės aktuose išreikštos teisės įgyvendinimą (*inter alia* 2007 m. spalio 22 d., 2010 m. birželio 29 d., 2014 m. gegužės 8 d. nutarimai). Teisėjo ir teismų nepriklausomumas yra ne privilegija, o viena svarbiausių teisėjo ir teismų pareigų, kylanti iš Konstitucijoje (*inter alia* jos 109 straipsnio 2 dalyje, taip pat 30 straipsnio 1 dalyje, kurioje nustatyta, kad asmuo, kurio konstitucinės teisės ir laisvės pažeidžiamos, turi teisę kreiptis į teismą) garantuotos kiekvieno asmens, manančio, kad jo teisės ar laisvės yra pažeidžiamos, teisės turėti nešališką ginčo arbitražą, kuris pagal Konstituciją ir įstatymus iš esmės išspręstų kilusį teisinį ginčą (*inter alia* 1995 m. gruodžio 6 d., 2003 m. kovo 4 d., 2006 m. gegužės 9 d. nutarimai).

19.1. Taigi teisėjo ir teismų nepriklausomumo principas įtvirtintas įvairiose Konstitucijos nuostatose.

Konstitucijos 109 straipsnio 1 dalyje yra nustatyta, kad teisingumą Lietuvos Respublikoje vykdo tik teismai. Kaip yra pažymėjęs Konstitucinis Teismas, teisingumo vykdymo funkcija lemia teisėjo ir teismų nepriklausomumą (*inter alia* 2001 m. liepos 12 d., 2004 m. gegužės 13 d., 2020 m. kovo 9 d. nutarimai).

Konstitucijos 109 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad teisėjas ir teismai, vykdydami teisingumą, yra nepriklausomi, o šio straipsnio 3 dalyje įtvirtinta, kad teisėjai, nagrinėdami bylas, klauso tik įstatymo. Kaip yra pažymėjęs Konstitucinis Teismas, teisėjas gali vykdyti teisingumą tik būdamas nepriklausomas nuo byloje dalyvaujančių šalių, valstybinės valdžios institucijų, pareigūnų, politinių ir visuomeninių susivienijimų, fizinių ir juridinių asmenų (*inter alia* 2001 m. liepos 12 d., 2004 m. gegužės 13 d., 2020 m. kovo 9 d. nutarimai).

Konstitucijos 112 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad asmuo, paskirtas teisėju, įstatymo nustatyta tvarka prisielia būti ištikimas Lietuvos Respublikai, vykdyti teisingumą tik pagal įstatymą. Kaip yra pažymėjęs Konstitucinis Teismas, būti nepriklausomam teisėją įpareigoja ir priesaika, kurią pagal Konstitucijos 112 straipsnio 6 dalį jis duoda prieš pradėdamas eiti savo pareigas; teisėjas prisielia būti ištikimas Lietuvos Respublikai, vykdyti teisingumą tik pagal

įstatymus, ginti žmogaus teises, laisves ir teisėtus interesus, visada būti sąžiningas, humaniškas ir savo elgesiu nepakenkti teisėjo vardui (1995 m. gruodžio 6 d., 1999 m. vasario 5 d., 1999 m. gruodžio 21 d. nutarimai).

Konstitucijos 113 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtintas teisėjo pareigų nesuderinamumas su jokiais kitomis renkamomis ar skiriamomis pareigomis, su darbu verslo, komercijos ir kitokiose privačiose įstaigose ar įmonėse; teisėjas gali gauti tik teisėjo atlyginimą, mokamą iš valstybės biudžeto; jokio kito atlyginimo, išskyrus užmokestį už pedagoginę ar kūrybinę veiklą, jis negali gauti. Kaip yra pažymėjęs Konstitucinis Teismas, teisėjo pareigų nesuderinamumą su kitomis pareigomis ar kitu darbu lemia ypatinga teisėjo, taip pat teismo, kaip vienos iš valstybės valdžių, teisinė padėtis; nustatytu draudimu siekiama užtikrinti teisėjų nepriklausomumą ir nešališkumą – būtinas teisingumo įgyvendinimo sąlygas (2001 m. liepos 12 d. nutarimas, 2016 m. gegužės 16 d. sprendimas).

Konstitucijos 114 straipsnio 1 dalyje yra nustatyta: „Valstybinės valdžios ir valdymo institucijų, Seimo narių ir kitų pareigūnų, politinių partijų, politinių ir visuomeninių organizacijų ar piliečių kišimasis į teisėjo ar teismo veiklą draudžiamas ir užtraukia įstatymo numatytą atsakomybę.“ Kaip yra pažymėjęs Konstitucinis Teismas, Konstitucijos 114 straipsnio 1 dalyje įtvirtintu draudimu kištis į teisėjo ar teismo veiklą siekiama užtikrinti teisėjo ir teismų nepriklausomumą; teismas gali vykdyti teisingumą tik tuo atveju, kai teisėjas gali spręsti bylą nešališkai, atsižvelgdamas į bylos aplinkybes ir įstatymo reikalavimus; pagal Konstituciją valstybinės valdžios ir valdymo institucijoms ne tik draudžiama daryti įtaką teisėjui ir teismams – joms taip pat tenka pareiga užtikrinti teisėjo ir teismų nepriklausomumą (2001 m. liepos 12 d. nutarimas).

19.2. Atsižvelgiant į Konstitucijos preambulėje įtvirtintą atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės siekį, Konstitucijos 5 straipsnį ir kitų straipsnių normas, nustatančias valdžių padalijimą, galima skirti du neatsiejamus teisėjo ir teismų nepriklausomumo principo aspektus – procesinį ir institucinį (1999 m. gruodžio 21 d., 2006 m. lapkričio 27 d. nutarimai).

Procesinis nepriklausomumas reiškia teisėjo ir teismų, vykdančių teisingumą, nepriklausomumą. Teisėjo procesinis nepriklausomumas yra būtina nešališko ir teisingo bylos išnagrinėjimo sąlyga (1999 m. gruodžio 21 d. nutarimas).

Institucinis nepriklausomumas reiškia teismų sistemos nepriklausomumą nuo įstatymų leidžiamosios valdžios ir vykdomosios valdžios. Teisėjas ir teismai nėra pakankamai nepriklausomi, jeigu neužtikrintas teismų, kaip teisminės valdžios institucijų sistemos, nepriklausomumas (1999 m. gruodžio 21 d. nutarimas). Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad teisminės valdžios visavertiškumas ir nepriklausomumas suponuoja jos savireguliaciją ir savivaldą, kuri apima *inter*

alia teismų darbo organizavimą, teisėjų profesinio korpuso veiklą (*inter alia* 1999 m. gruodžio 21 d., 2006 m. gegužės 9 d. nutarimai). Teismų organizacinis savarankiškumas ir savivalda – svarbios realaus teisminės valdžios nepriklausomumo garantijos; kitų valdžios institucijų konstitucinė pareiga – gerbti Konstitucijoje įtvirtintą teismų nepriklausomumą (1999 m. gruodžio 21 d. nutarimas).

Pažymėtina, kad teismų veiklą užtikrina Konstitucija, jai neprieštaraujantys įstatymai ir kiti teisės aktai (1999 m. gruodžio 21 d. nutarimas). Taigi teisėjo ir teismų nepriklausomumas, taip pat jų nešališkumas yra užtikrinamas Konstitucijoje ir įstatymuose įtvirtinant teismų sistemos nepriklausomumą nuo įstatymų leidžiamosios valdžios ir vykdomosios valdžios, įtvirtinant teisėjų procesinį nepriklausomumą, teismų organizacinį savarankiškumą ir savivaldą, teisėjų statusą, teisėjų asmens neliečiamybę, imunitetus, teisėjų įgaliojimų trukmės neliečiamumą, teisėjų socialines (materialines) garantijas, taip pat nustatant draudimą valstybinės valdžios ir valdymo institucijoms, Seimo nariams ir kitiems pareigūnams, politinėms partijoms, politinėms ir visuomeninėms organizacijoms, piliečiams kištis į teisėjo ar teismo veiklą; teisėjo ir teismų nepriklausomumas, jų nešališkumas yra užtikrinamas ir kitomis Konstitucijoje bei įstatymuose nustatytomis garantijomis (2006 m. lapkričio 27 d. nutarimas).

19.3. Konstitucinis teisėjo ir teismų nepriklausomumo principas atsispindi ir šiai konstitucinės justicijos bylai aktualiose Konstitucijos nuostatose.

19.3.1. Konstitucijos 84 straipsnio 11 punkte nustatyta, kad Respublikos Prezidentas *inter alia* teikia Seimui Aukščiausiojo Teismo teisėjų kandidatūras, o paskyrus visus Aukščiausiojo Teismo teisėjus, iš jų teikia Seimui skirti Aukščiausiojo Teismo pirmininką, taip pat įstatymo numatytais atvejais teikia Seimui atleisti teisėjus. Pažymėtina, kad Konstitucijos 84 straipsnio 11 punkte įtvirtinta Respublikos Prezidento teisė *inter alia* teikti Seimui Aukščiausiojo Teismo teisėjų kandidatūras, teikti Seimui skirti Aukščiausiojo Teismo pirmininką, įstatymo numatytais atvejais teikti Seimui atleisti teisėjus yra Respublikos Prezidento prerogatyva.

Konstitucijos 84 straipsnio 11 punktas yra susijęs su Konstitucijos 67 straipsnio 10 punktu, pagal kurį Seimas skiria *inter alia* Aukščiausiojo Teismo teisėjus bei šio teismo pirmininką, taip pat su Konstitucijos 112 straipsnio 2 dalimi, pagal kurią Aukščiausiojo Teismo teisėjus, o iš jų – pirmininką, skiria ir atleidžia Seimas Respublikos Prezidento teikimu.

Aiškindamas *inter alia* šias Konstitucijos nuostatas, Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad Konstitucijoje yra nustatyta tokia įvairių grandžių bendrosios kompetencijos teismų teisėjų ir teismų pirmininkų skyrimo ir atleidimo tvarka, kad šiuos teisėjus ir teismų pirmininkus skiria ir atleidžia kitų valstybės valdžių – įstatymų leidžiamosios valdžios ir vykdomosios valdžios – institucijos, atitinkamai Respublikos Prezidentas ir Seimas, t. y. institucijos, kurios formuojamos politiniu pagrindu; kad būtų paskirtas arba atleistas Aukščiausiojo Teismo teisėjas arba šio teismo

pirmininkas, Respublikos Prezidentas privalo teikti Seimui atitinkamą asmenį paskirti arba atleisti, o galutinį sprendimą dėl Aukščiausiojo Teismo teisėjo arba šio teismo pirmininko paskyrimo arba atleidimo priima Seimas (2006 m. gegužės 9 d. nutarimas).

Šiai konstitucinės justicijos bylai aktualiu aspektu pažymėtina, kad pagal Konstituciją, *inter alia* jos 5 straipsnio 2, 3 dalis, konstitucinius atsakingo valdymo, teisinės valstybės principus, Respublikos Prezidentas ir Seimas turi tinkamai įgyvendinti jiems Konstitucijos ir įstatymų suteiktus įgaliojimus skiriant į pareigas ir atleidžiant iš jų Aukščiausiojo Teismo teisėjus, *inter alia* šio teismo pirmininką; įgyvendindami šiuos įgaliojimus, Respublikos Prezidentas ir Seimas privalo priimti teisėtus ir pagrįstus teisės aktus. Pažymėtina, kad tai yra viena esminių Konstitucijoje įtvirtinto teisėjo nepriklausomumo garantijų.

Šiai konstitucinės justicijos bylai aktualiu aspektu pažymėtina ir tai, kad minėtos Seimo pareigos tinkamai įgyvendinti Konstitucijos ir įstatymų suteiktus įgaliojimus skiriant į pareigas ir atleidžiant iš jų Aukščiausiojo Teismo teisėjus, *inter alia* priimant teisėtus ir pagrįstus teisės aktus, nepaneigia tai, kad Konstitucijos 84 straipsnio 11 punkte yra įtvirtinta Respublikos Prezidento prerogatyva *inter alia* teikti Seimui Aukščiausiojo Teismo teisėjų kandidatūras, teikti Seimui skirti Aukščiausiojo Teismo pirmininką, įstatymo numatytais atvejais teikti Seimui atleisti teisėjus. Pagal Konstituciją Seimo konstitucinių ir įstatymuose nustatytų įgaliojimų įgyvendinimas priimant Seimo teisės aktus gali būti inicijuojamas tik pateikiant Seimui atitinkamo teisės akto projektą, kurį Seimas privalo pradėti svarstyti; Seimo valia priimant sprendimus negali būti pareikšta kitaip, kaip tik Seimo nariams balsuojant Seimo posėdyje ir priimant atitinkamą teisės aktą (2018 m. birželio 29 d. nutarimas). Taigi pagal Konstituciją tai, kad Respublikos Prezidentas, teikdamas Seimui Aukščiausiojo Teismo teisėjų kandidatūras, taip pat teikdamas Seimui skirti Aukščiausiojo Teismo pirmininką ir įstatymo nustatytais atvejais teikdamas Seimui atleisti teisėjus, kartu pateikia Seimui atitinkamų teisės aktų projektus, nepaneigia Seimo pareigos, tinkamai apsvarsčius šiuos projektus, priimti teisėtus ir pagrįstus teisės aktus.

19.3.2. Konstitucijos 84 straipsnio 11 punkte įtvirtinti Respublikos Prezidento įgaliojimai, taip pat Konstitucijos 112 straipsnio 2 dalyje įtvirtinti Seimo įgaliojimai aiškintini Konstitucijos 111 straipsnio 4 dalies, pagal kurią teismų sudarymą ir kompetenciją nustato Lietuvos Respublikos teismų įstatymas, kontekste.

19.3.2.1. Aiškindamas Konstitucijos 111 straipsnio 4 dalį, Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad Konstitucija ne tik įpareigoja įstatymų leidėją visų jos 111 straipsnio 1 dalyje nurodytų Lietuvos Respublikos teismų steigimą ir kompetenciją (taigi ir bendrosios kompetencijos teismų statusą, formavimą, įgaliojimų vykdymą (veiklą) ir jo garantijas, šių teismų teisėjų statusą ir t. t.) nustatyti įstatymu, bet ir *expressis verbis* įtvirtina to įstatymo pavadinimą – tai Teismų įstatymas (*inter alia* 2006 m. kovo 28 d., 2007 m. spalio 22 d. nutarimai, 2016 m. gegužės 16 d.

sprendimas).

Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad teisėjų profesinės karjeros samprata apima ir tokius atvejus, kai teisėjas yra skiriamas kurio nors teismo pirmininku, kurio nors teismo skyriaus pirmininku ir pan. (2006 m. gegužės 9 d. nutarimas). Taigi Teismų įstatyme gali būti nustatytos kitos pareigos, kurias gali eiti teisėjai, kaip antai atitinkamo teismo pirmininko pavaduotojo, skyrių pirmininkų pareigos (2016 m. gegužės 16 d. sprendimas).

Taigi šiai konstitucinės justicijos bylai aktualiu aspektu pažymėtina, kad pagal Konstitucijos 84 straipsnio 11 punktą, aiškinamą kartu su 111 straipsnio 4 dalimi, Respublikos Prezidentas turi įgaliojimus Teismų įstatymo nustatyta tvarka teikti Seimui skirti iš Aukščiausiojo Teismo teisėjų ne tik Aukščiausiojo Teismo pirmininką, bet ir Teismų įstatymu nustatytų šio teismo skyrių pirmininkus; Respublikos Prezidentas taip pat turi įgaliojimus teikti Seimui atleisti iš pareigų Teismų įstatymu nustatytų šio teismo skyrių pirmininkus Konstitucijoje ir jai neprieštaraujančiose Teismų įstatymo nuostatose įtvirtintais pagrindais. Tuo tarpu pagal Konstitucijos 112 straipsnio 2 dalį, aiškinamą kartu su 111 straipsnio 4 dalimi, Seimas turi įgaliojimus Respublikos Prezidento teikimu skirti iš Aukščiausiojo Teismo teisėjų ne tik Aukščiausiojo Teismo pirmininką, bet ir Teismų įstatymu nustatytų šio teismo skyrių pirmininkus, taip pat Respublikos Prezidento teikimu atleisti iš pareigų Teismų įstatymu nustatytų šio teismo skyrių pirmininkus Konstitucijoje ir jai neprieštaraujančiose Teismų įstatymo nuostatose įtvirtintais pagrindais.

19.3.2.2. Aiškinant Konstitucijos 111 straipsnio 4 dalį pažymėtina, kad, kaip yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, teisėjų ir teismų pirmininkų įgaliojimų trukmė turi būti reglamentuojama Teismų įstatymu (2009 m. gegužės 15 d. sprendimas).

Pabrėžtina, kad viena iš teisėjo nepriklausomumo, įtvirtinto Konstitucijoje, garantijų yra jo įgaliojimų trukmės garantija (*inter alia* 1995 m. gruodžio 6 d., 2001 m. liepos 12 d., 2006 m. gegužės 9 d. nutarimai). Tik nepriklausomas teismas, taigi tik toks, kurio teisėjams garantuojamas jų įgaliojimų trukmės nelyčiamumas, gali būti laikomas vykdančiu teisingumą taip, kaip reikalauja Konstitucija; teisėjo įgaliojimų trukmės nelyčiamumo garantija yra svarbi dar ir dėl to, kad teisėjas, kad ir kokios politinės jėgos būtų valdžioje, turi išlikti nepriklausomas ir nesitaikyti prie galimos politinių jėgų kaitos (2006 m. gegužės 9 d. nutarimas, 2010 m. birželio 30 d. sprendimas). Teisėjo įgaliojimų trukmė negali priklausyti nuo jį paskyrusių valstybės valdžios institucijų būsimų sprendimų, grindžiamų laisva nuožiūra (*inter alia* 2006 m. gegužės 9 d., 2007 m. spalio 22 d. nutarimai, 2010 m. birželio 30 d. sprendimas).

Pažymėtina, kad Seimui, įstatymu nustačius Aukščiausiojo Teismo pirmininko (ar šio teismo skyriaus pirmininko) įgaliojimų (kadencijos) trukmę, kyla pareiga paisyti įstatymu nustatytos įgaliojimų (kadencijos) trukmės, nes pagal Konstituciją Seimas, taip pat kiekvienas Seimo narys, vykdydamas jam Konstitucijoje nustatytas funkcijas, suteiktus įgaliojimus, yra

saistomas Konstitucijos ir įstatymų; taigi nei Seimas, nei Seimo nariai negali ignoruoti ne tik Konstitucijos, bet ir įstatyme įtvirtinto teisinio reguliavimo, kuriuo nustatyta Aukščiausiojo Teismo pirmininko (ar šio teismo skyriaus pirmininko) įgaliojimų (kadencijos) trukmė (2009 m. gegužės 15 d. sprendimas). Tai taikytina *inter alia* Seimui sprendžiant dėl Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininko atleidimo iš pareigų.

Pažymėtina ir tai, kad Respublikos Prezidentas taip pat turi paisyti įstatyme įtvirtinto teisinio reguliavimo, kuriuo nustatyta Aukščiausiojo Teismo pirmininko (ar šio teismo skyriaus pirmininko) įgaliojimų (kadencijos) trukmė, kai jis *inter alia* įgyvendina Konstitucijoje ir Teismų įstatyme nustatytus įgaliojimus teikti Seimui atleisti iš pareigų Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininką.

19.3.2.3. Šiame kontekste pažymėtina, kad teisėjų atleidimo iš pareigų pagrindai yra nustatyti Konstitucijos 115 straipsnyje. Šiame straipsnyje nustatyta, kad „Lietuvos Respublikos teismų teisėjai atleidžiami iš pareigų įstatymo nustatyta tvarka šiais atvejais:

- 1) savo noru;
- 2) pasibaigus įgaliojimų laikui arba sulaukę įstatyme nustatyto pensinio amžiaus;
- 3) dėl sveikatos būklės;
- 4) išrinkus į kitas pareigas arba jų sutikimu perkėlus į kitą darbą;
- 5) kai savo poelgiu pažemino teisėjo vardą;
- 6) kai įsiteisėja juos apkaltinę teismų nuosprendžiai.“

Paminėtina, kad pagal Konstitucijos 116 straipsnį apkaltos proceso tvarka Seimas gali pašalinti iš pareigų Aukščiausiojo Teismo pirmininką ir teisėjus, taip pat Apeliacinio teismo pirmininką ir teisėjus už šiurkštų Konstitucijos pažeidimą arba priesaikos sulaužymą, taip pat paaiškėjus, jog padarytas nusikaltimas.

Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad Konstitucijoje įtvirtintas teisėjų atleidimo iš pareigų (įgaliojimų nutrūkimo) pagrindų sąrašas yra baigtinis ir negali būti išplėstas įstatymais ar kitais teisės aktais (*inter alia* 2006 m. gegužės 9 d., 2006 m. lapkričio 27 d. nutarimai, 2009 m. gegužės 15 d. sprendimas). Pabrėžtina, kad tai yra viena iš teisėjų įgaliojimų trukmės, taigi ir Konstitucijoje įtvirtinto teisėjo nepriklausomumo, garantijų.

Konstitucijoje įtvirtinto teisėjo nepriklausomumo garantija atsispindi ir Konstitucijos 115 straipsnio formuluotėje „teisėjai atleidžiami įstatymo nustatyta tvarka“. Aiškindamas ją, Konstitucinis Teismas konstatavo, kad Teismų įstatyme nustatytos teisėjų atleidimo iš pareigų tvarkos privalo laikytis visi subjektai, kurie pagal Konstituciją ir Teismų įstatymą turi įgaliojimus spręsti teisėjų atleidimo iš pareigų klausimus arba Teismų įstatyme nustatytais būdais turi įgaliojimus dalyvauti sprendžiant teisėjų atleidimo iš pareigų klausimus (2006 m. lapkričio 27 d. nutarimas).

19.3.2.4. Šiai konstitucinės justicijos bylai aktualiu aspektu pažymėtina, kad Konstitucijos

115, 116 straipsniuose nustatyti teisėjų atleidimo iš pareigų (įgaliojimų nutrūkimo) pagrindai taikytini ir teisėjus atleidžiant iš teismo pirmininko (ar teismo skyriaus pirmininko) pareigų.

Kaip yra pažymėjęs Konstitucinis Teismas, jeigu į teismo pirmininko, teismo skyriaus pirmininko ar kurias nors kitas administracines pareigas teismuose teisėjai buvo paskirti tam tikram įstatymų nustatytam laikui, šiam laikui pasibaigus jie turi būti atleidžiami iš pareigų ir dėl to, kaip ir skiriant juos į tas pareigas, turi būti priimamas atitinkamas individualus teisės taikymo aktas (2006 m. gegužės 9 d. nutarimas). Tokiu atveju teisėjas yra atleidžiamas iš teismo pirmininko, teismo skyriaus pirmininko ar kurių nors kitų administracinių pareigų teisme vadovaujantis Konstitucijos 115 straipsnio 2 punktu (pasibaigus įgaliojimų laikui).

Paminėtina, kad priimant atitinkamą individualų teisės taikymo aktą iš teismo pirmininko, teismo skyriaus pirmininko ar kurių nors kitų administracinių pareigų teismuose teisėjai taip pat gali būti atleisti (neatleidžiant jų iš teisėjo pareigų) Konstitucijos 115 straipsnio 1 punkte (savo noru), 4 punkte (paskyrus į kitas pareigas tame pačiame ar kitame teisme) nustatytais pagrindais. Priimant atitinkamą individualų teisės taikymo aktą teismo pirmininko, teismo skyriaus pirmininko ar kurias nors kitas administracines pareigas teismuose einančių teisėjų įgaliojimai nutrūksta ir tais atvejais, kai tokias pareigas ėję teisėjai atleidžiami iš teisėjo pareigų (nutrūksta jų, kaip teisėjų, įgaliojimai) bet kuriuo iš Konstitucijos 115, 116 straipsniuose nustatytų pagrindų.

Pažymėtina, kad, atsižvelgiant į teismo pirmininko, teismo skyriaus pirmininko ar kitų administracinių pareigų teismuose specifiką, pagal Konstituciją Teismų įstatyme, paisant *inter alia* teisėjo ir teismų nepriklausomumo principo, gali būti nustatyti ir kiti atleidimo iš šių pareigų, kartu neatleidžiant iš teisėjo pareigų, pagrindai, susiję su netinkamu teismo pirmininko, teismo skyriaus pirmininko ar kitų administracinių pareigų ėjimu, kaip antai su administravimo funkcijų vykdymu.

19.3.2.5. Šiai konstitucinės justicijos bylai yra aktualus teisėjų atleidimo iš pareigų pagrindas, nustatytas Konstitucijos 115 straipsnio 4 punkte: „išrinkus į kitas pareigas arba jų sutikimu perkėlus į kitą darbą“.

Kaip yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, Konstitucijos 115 straipsnio 4 punkto nuostata negali būti aiškinama vien pažodžiui, taikant tik lingvistinį (verbalinį) teisės aiškinimo metodą; šio punkto formuluotė apima visus atvejus, kai teisėjas jo sutikimu yra paskiriamas, išrenkamas arba kuriuo nors kitu būdu užima kitas pareigas (pradedą dirbti kitą darbą), nepriklausomai nuo to, koks naujų pareigų užėmimo (darbo pradėjimo) būdas yra numatytas įstatymuose ir kituose teisės aktuose (2005 m. birželio 2 d. nutarimas).

Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad Konstitucijos 115 straipsnio 4 punkto formuluotė apima ir tuos atvejus, kai teisėjas atleidžiamas iš vienu pareigų teisme paskyrus jį į kitas pareigas tame pačiame teisme (kaip antai atleidžiamas iš teismo skyriaus pirmininko pareigų paskyrus jį į teismo pirmininko pareigas) ar jo sutikimu paskyrus jį į kitą

teismą.

Pažymėtina ir tai, kad iš Konstitucijos 115 straipsnio 4 punkto formuluotės kyla reikalavimas atleisti teisėją iš pareigų tik tuo atveju, kai yra įvykęs juridinis faktas – jo išrinkimas, *inter alia* paskyrimas, į kitas pareigas (*inter alia* į kitas pareigas tame pačiame teisme) ar perkėlimas jo sutikimu į kitą darbą. Kitaip tariant, pagal Konstitucijos 115 straipsnio 4 punktą teisėjo išrinkimas (paskyrimas) į kitas pareigas ar perkėlimas jo sutikimu į kitą darbą yra būtina sąlyga, kad būtų galima priimti sprendimą atleisti teisėją iš pareigų; Respublikos Prezidentas, teikdamas Seimui atleisti teisėją iš pareigų ar atleisdamas iš pareigų teisėją Konstitucijos 115 straipsnio 4 punkte nustatytu pagrindu, o Seimas – Respublikos Prezidento teikimu atleisdamas teisėją iš pareigų šiuo pagrindu, turi įsitikinti, kad teisėjas tikrai yra išrinktas (paskirtas) į kitas pareigas ar jo sutikimu perkeltas į kitą darbą. Kitoks Konstitucijos 115 straipsnio 4 punkto aiškinimas būtų nesuderinamas su Konstitucijoje įtvirtintu teisėjo nepriklausomumu, nes sudarytų prielaidas atleisti teisėją iš pareigų (*inter alia* teismo pirmininko, teismo skyriaus pirmininko ar kitų administracinių pareigų) nepasibaigus jo įgaliojimų laikui ir nesant kito Konstitucijoje ar Teismų įstatyme nustatyto pagrindo.

19.3.3. Konstitucijos 84 straipsnio 11 punktas, kuriame nustatyti Respublikos Prezidento įgaliojimai *inter alia* teikti Seimui Aukščiausiojo Teismo teisėjų kandidatūras, o paskyrus visus Aukščiausiojo Teismo teisėjus, iš jų teikti Seimui skirti Aukščiausiojo Teismo pirmininką, taip pat įstatymo numatytais atvejais teikti Seimui atleisti teisėjus, yra susijęs su Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalimi, pagal kurią dėl teisėjų paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų Respublikos Prezidentui pataria speciali įstatymo numatyta teisėjų institucija.

19.3.3.1. Aiškindamas šią Konstitucijos nuostatą, Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad svarbus teismo – savarankiškos valstybės valdžios – savivaldos elementas yra Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodyta speciali teisėjų institucija, patarianti Respublikos Prezidentui dėl teisėjų paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų; šios teisėjų institucijos konstituciniai įgaliojimai yra susiję su teisminės valdžios, kaip profesiniu pagrindu formuojamos valstybės valdžios, ir tam tikrų teisminę valdžią vykdančių teisėjų korpuso narių, įstatymo nustatyta tvarka paskirtų arba išrinktų į šią specialią teisėjų instituciją, dalyvavimu priimant sprendimus dėl teisėjų karjeros (2006 m. gegužės 9 d. nutarimas, 2014 m. kovo 10 d. sprendimas).

Įstatymais ir kitais teisės aktais reguliuojant santykius, susijusius su teisėjų paskyrimu, paaukštinimu, perkėlimu ar atleidimu iš pareigų, negalima paneigti nurodytos specialios teisėjų institucijos kompetencijos, konstitucinės prigimties ir paskirties; speciali teisėjų institucija yra atsvara Respublikos Prezidentui kaip vykdomosios valdžios subjektui formuojant teisėjų korpusą (*inter alia* 1999 m. gruodžio 21 d., 2004 m. gruodžio 13 d., 2006 m. gegužės 9 d. nutarimai). Konstitucijoje įtvirtinti teisminės valdžios visavertiškumas, savarankiškumas, nepriklausomumas,

konstitucinis valdžių padalijimo principas neleidžia minėtos specialios teisėjų institucijos konstitucinės paskirties ir funkcijų aiškinti taip, kad būtų paneigiamas arba ignoruojamas jos, kaip atsvaros Respublikos Prezidentui formuojant teisėjų korpusą, vaidmuo (2006 m. gegužės 9 d. nutarimas, 2009 m. gegužės 15 d. sprendimas).

19.3.3.2. Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje, be kita ko, konstatuota, kad iš Konstitucijos kylantis negalimumas atleisti teisėją iš pareigų be Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos patarimo yra labai svarbi teisėjo ir teismų nepriklausomumo garantija, viena iš priemonių, padedančių visų be išimties teismų teisėjams apsisaugoti nuo valstybinės valdžios ir valdymo institucijų, Seimo narių ir kitų pareigūnų, politinių partijų, politinių ir visuomeninių organizacijų, kitų asmenų kišimosi į teisėjo ar teismo veiklą (2006 m. gegužės 9 d. nutarimas, 2014 m. kovo 10 d. sprendimas).

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad tais atvejais, kai Respublikos Prezidentas kreipiasi į Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytą specialią įstatymo numatytą teisėjų instituciją, kad ši patartų dėl teisėjo atleidimo iš pareigų, nes yra vienas (ar keli) iš Konstitucijos 115 straipsnio 1, 3–5 punktuose numatytų pagrindų, minėta speciali teisėjų institucija privalo (atitinkamai) ne tik įsitikinti, kad teisėjas prašo būti atleistas iš pareigų, bet ir įvertinti, ar jis tai daro savo valia, niekieno neverčiamas (Konstitucijos 115 straipsnio 1 punktas), ne tik įsitikinti, kad teisėjas turi sveikatos problemų, bet ir įstatymų nustatyta tvarka įvertinti, ar jo sveikatos būklė tikrai yra tokia, kad jis negali eiti teisėjo pareigų (Konstitucijos 115 straipsnio 3 punktas), ne tik įsitikinti, ar teisėjas yra išrinktas į kitas pareigas ar perkeltas į kitą darbą, bet ir įvertinti, ar jis į tas pareigas išrinktas ar į tą kitą darbą perkeltas jo sutikimu (Konstitucijos 115 straipsnio 4 punktas), ne tik įsitikinti, kad tam tikras teisėjo poelgis (veika) buvo, bet ir įvertinti, ar jis šiuo poelgiu (veika) tikrai pažemino teisėjo vardą (Konstitucijos 115 straipsnio 5 punktas); jeigu (atitinkamai) teisėjas tikrai savo valia prašo būti atleistas iš pareigų, jo sveikatos būklė tikrai yra tokia, kad jis negali eiti teisėjo pareigų, jis tikrai į kitas pareigas yra išrinktas ar į kitą darbą perkeltas jo sutikimu, jis tikrai savo poelgiu pažemino teisėjo vardą, Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodyta speciali įstatymo numatyta teisėjų institucija privalo patarti Respublikos Prezidentui atleisti tą teisėją iš pareigų; pabrėžtina, kad tokiais atvejais minėta speciali teisėjų institucija negali nepatarti Respublikos Prezidentui atleisti to teisėjo iš pareigų, o Respublikos Prezidentas, gavęs tokį patarimą, turi įgaliojimus atleisti teisėją iš pareigų (jeigu atleidžiamas Aukščiausiojo Teismo teisėjas – turi įgaliojimus teikti jį Seimui atleisti, o jeigu atleidžiamas Apeliacinio teismo teisėjas – turi įgaliojimus prašyti Seimo pritarimo jį atleisti); tai turi būti padaroma nedelsiant (2006 m. gegužės 9 d. nutarimas).

Atsižvelgiant į tai, šiai konstitucinės justicijos bylai aktualiu aspektu pažymėtina, kad tuo atveju, kai Respublikos Prezidentas kreipiasi į Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytą

specialią įstatymo numatytą teisėjų instituciją, kad ši patartų dėl teikimo Seimui atleisti Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininką iš pareigų Konstitucijos 115 straipsnio 4 punkte numatytu pagrindu, minėta speciali teisėjų institucija turi *inter alia* įsitikinti, kad yra įvykęs Konstitucijos 115 straipsnio 4 punkte nurodytas juridinis faktas, t. y. teisėjas yra išrinktas, *inter alia* paskirtas, į kitas pareigas ar perkeltas į kitą darbą; nesant tokio juridinio fakto, Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodyta speciali įstatymo numatyta teisėjų institucija neturėtų patarti Respublikos Prezidentui teikti Seimui atleisti Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininką iš pareigų Konstitucijos 115 straipsnio 4 punkte numatytu pagrindu.

V

Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto 1 straipsnio atitikties Konstitucijai ir Teismų įstatymui vertinimas

20. Minėta, kad Konstitucinis Teismas šioje konstitucinės justicijos byloje tiria, ar Konstitucijos 84 straipsnio 11 punkto nuostatai, kad Respublikos Prezidentas įstatymo numatytais atvejais teikia Seimui atleisti teisėjus, 111 straipsnio 4 daliai, 115 straipsnio 4 punktui, konstituciniams teisėjo ir teismų nepriklausomumo, teisinės valstybės, atsakingo valdymo principams, Teismų įstatymo 81 straipsnio 1 dalies (2008 m. liepos 3 d. redakcija) 3 punktui, 90 straipsnio 1 dalies 4 punktui neprieštarauja Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto 1 straipsnis tiek, kiek, pasak pareiškėjo Seimo, juo teikta Seimui atleisti Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų dar nepaskyrus jos Aukščiausiojo Teismo pirmininke.

21. Pareiškėjo Seimo teigimu, Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto 1 straipsniu teikiant Seimui atleisti Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkę iš pareigų dar nepaskyrus jos į kitas pareigas:

- nesilaikyta Teismų įstatymo 81 straipsnio 1 dalies (2008 m. liepos 3 d. redakcija) 3 punkte, 90 straipsnio 1 dalies 4 punkte nustatytų reikalavimų ir kartu pažeista Konstitucijos 84 straipsnio 11 punkto nuostata, pagal kurią Respublikos Prezidentas gali teikti Seimui atleisti teisėjus tik įstatymo numatytais atvejais, Konstitucijos 111 straipsnio 4 dalis, pagal kurią visi subjektai, kurie turi įgaliojimus spręsti teisėjų atleidimo iš pareigų klausimus, įpareigojami laikytis Teismų įstatyme nustatytos teisėjų atleidimo iš pareigų tvarkos, taip pat Konstitucijos 115 straipsnio 4 punktas, pagal kurį teisėjas atleidžiamas iš pareigų tik jau paskyrus jį į kitas pareigas;

- sudarius prielaidas atleisti Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų nesant Konstitucijoje ar Teismų įstatyme nustatyto pagrindo, pažeistas konstitucinis teisėjo ir teismų nepriklausomumo principas;

- nepaisyta vieno esminių konstitucinio teisinės valstybės principo elementų – teisinio tikrumo ir aiškumo imperatyvo, reiškiančio, kad teisės aktuose nustatytas teisinis reguliavimas turi

būti aiškus, suprantamas, neprieštaringas, be dviprasmybių, juo turi būti užtikrinami teisės sistemos nuoseklumas ir vidinė darna;

- nesilaikyta konstitucinio atsakingo valdymo principo, suponuojančio, be kita ko, tai, kad visos valstybės institucijos ir pareigūnai turi tinkamai įgyvendinti jiems Konstitucijos ir įstatymų suteiktus įgaliojimus.

22. Sprendžiant dėl Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto 1 straipsnio atitikties Teismų įstatymo 81 straipsnio 1 dalies (2008 m. liepos 3 d. redakcija) 3 punktui, 90 straipsnio 1 dalies 4 punktui pažymėtina, kad, kaip minėta, pagal Teismų įstatymo 81 straipsnio 1 dalies (2008 m. liepos 3 d. redakcija) 3 punkte, 90 straipsnio 1 dalies 4 punkte nustatytą teisinį reguliavimą Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininkas, kaip šio teismo pareigūnas, kuris, be įgaliojimų vykdyti teisingumą, turi papildomas įstatymų nustatytas procesines teises ir pareigas, taip pat įstatymų ir kitų teisės aktų nustatytus administracinius įgaliojimus, atleidžiamas iš šių pareigų tik jau įvykus juridiniam faktui – *inter alia* jį paskyrus į kitas pareigas Aukščiausiąjame Teisme (Aukščiausiojo Teismo kito skyriaus pirmininko ar Aukščiausiojo Teismo pirmininko pareigas).

22.1. Aiškinant Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto 1 straipsnį pažymėta, kad:

- juo įgyvendinti Respublikos Prezidento konstituciniai (įtvirtinti Konstitucijos 84 straipsnio 11 punkte, 112 straipsnio 2, 5 dalyse) ir Teismų įstatymo (79 straipsnio (2007 m. balandžio 19 d. redakcija) 1, 3, 4 dalyse, 81 straipsnio 1 dalies (2008 m. liepos 3 d. redakcija) 3 punkte, 3 dalyje (2007 m. balandžio 19 d. redakcija), 7 dalyje (2008 m. liepos 3 d. redakcija), 90 straipsnio 1 dalies 4 punkte) sukonkretinti įgaliojimai, atsižvelgiant į specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos – Teisėjų tarybos patarimą, iš Aukščiausiojo Teismo teisėjų teikti Seimui skirti šio teismo pirmininką, taip pat atleisti iš pareigų Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininką paskyrus jį į kitas pareigas;

- jame atsižvelgta į Teisėjų tarybos patarimą Respublikos Prezidentui teikti Seimui atleisti Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skirti ją Aukščiausiojo Teismo pirmininke, suformuluotą pagal Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekretą Nr. 1K-162 „Dėl kreipimosi į Teisėjų tarybą“ pateikto prašymo formuluotę;

- jame suformuluotas teikimas Seimui vienu sprendimu priimti du tarpusavyje susijusius sprendimus – atleisti Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skirti Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę šio teismo pirmininke, t. y. siūlyta Seimui priimti abu sprendimus kartu kaip vieną sprendimą.

Kaip minėta, Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimu buvo atsižvelgta tik į dalį Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto 1 straipsnyje suformuluoto teikimo Seimui vienu sprendimu priimti du tarpusavyje susijusius sprendimus (atleisti Aukščiausiojo Teismo teisėją

S. Rudėnaitė iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skirti Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę šio teismo pirmininke), t. y. Seimas priėmė tik vieną iš dviejų pasiūlytų priimti kartu sprendimų – atleido Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų, tačiau nepaskyrė jos šio teismo pirmininke.

22.2. Taigi pažymėtina, kad, Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto 1 straipsniu teikiant Seimui vienu sprendimu priimti du tarpusavyje susijusius sprendimus – atleisti Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skirti Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę šio teismo pirmininke, buvo sudarytos prielaidos Seimui spręsti dėl abiejų šių sprendimų priėmimo kartu, *inter alia* nuspręsti atleisti S. Rudėnaitę iš Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų, tačiau nepaskirti jos šio teismo pirmininke. Pažymėtina ir tai, kad, nesant Respublikos Prezidento teikimo *inter alia* atleisti Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų, Seimas nebūtų turėjęs galimybės priimti tokį sprendimą, kol ji nebūtų paskirta Aukščiausiojo Teismo pirmininke.

Vadinasi, Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto 1 straipsniu buvo sudarytos prielaidos Seimui atleisti S. Rudėnaitę iš Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų nesant Teismų įstatymo 81 straipsnio 1 dalies (2008 m. liepos 3 d. redakcija) 3 punkte, 90 straipsnio 1 dalies 4 punkte nustatyto teisinio pagrindo – juridinio fakto, kad teisėjas yra paskirtas į kitas pareigas, konkrečiai – į Aukščiausiojo Teismo pirmininko pareigas.

22.3. Taigi konstatuotina, kad Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto 1 straipsnis prieštarauja Teismų įstatymo 81 straipsnio 1 dalies (2008 m. liepos 3 d. redakcija) 3 punktui, 90 straipsnio 1 dalies 4 punktui.

23. Sprendžiant dėl Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto 1 straipsnio atitikties Konstitucijos 84 straipsnio 11 punkto nuostatai, kad Respublikos Prezidentas įstatymo numatytais atvejais teikia Seimui atleisti teisėjus, 111 straipsnio 4 daliai, 115 straipsnio 4 punktui, konstituciniams teisėjo ir teismų nepriklausomumo, teisinės valstybės, atsakingo valdymo principams pažymėtina, kad, kaip minėta:

- konstitucinis teisinės valstybės principas suponuoja įvairius reikalavimus teisėkūros subjektams, *inter alia* tai, kad teisės normos turi būti formuluojamos tiksliai, jose negali būti dviprasmybių;

- konstitucinio teisinės valstybės principo kontekste aiškinamas ir Konstitucijoje įtvirtintas teisėjo ir teismų nepriklausomumo principas; teisėjo ir teismų nepriklausomumas – ne savitikslis dalykas, bet vienas esminių demokratinės teisinės valstybės principų; konstitucinis teisėjo ir teismų nepriklausomumo principas atsispindi ir Konstitucijos 84 straipsnio 11 punkto, 111 straipsnio 4 dalies, 115 straipsnio 4 punkto nuostatose;

– pagal Konstituciją, *inter alia* jos 5 straipsnio 2, 3 dalis, konstitucinius atsakingo valdymo, teisinės valstybės principus, Respublikos Prezidentas turi tinkamai įgyvendinti jam Konstitucijos ir įstatymų suteiktus įgaliojimus skiriant į pareigas ir atleidžiant iš jų Aukščiausiojo Teismo teisėjus, *inter alia* šio teismo pirmininką; įgyvendindamas šiuos įgaliojimus Respublikos Prezidentas privalo priimti teisėtus ir pagrįstus teisės aktus; tai yra viena esminių Konstitucijoje įtvirtinto teisėjo nepriklausomumo garantijų;

– pagal Konstitucijos 84 straipsnio 11 punktą, aiškinamą kartu su 111 straipsnio 4 dalimi, Respublikos Prezidentas turi įgaliojimus Teismų įstatymo nustatyta tvarka teikti Seimui skirti iš Aukščiausiojo Teismo teisėjų ne tik Aukščiausiojo Teismo pirmininką, bet ir Teismų įstatymu nustatytų šio teismo skyrių pirmininkus; Respublikos Prezidentas taip pat turi įgaliojimus teikti Seimui atleisti iš pareigų Teismų įstatymu nustatytų šio teismo skyrių pirmininkus Konstitucijoje ir jai neprieštaraujančiose Teismų įstatymo nuostatose įtvirtintais pagrindais;

– Konstitucijos 115 straipsnio 4 punkto formuluotė apima ir tuos atvejus, kai teisėjas atleidžiamas iš vienu pareigų teisme paskyrus jį į kitas pareigas tame pačiame teisme (kaip antai atleidus iš teismo skyriaus pirmininko pareigų, paskyrus jį į teismo pirmininko pareigas) ar jo sutikimu paskyrus jį į kitą teismą; iš Konstitucijos 115 straipsnio 4 punkto formuluotės kyla reikalavimas atleisti teisėją iš pareigų tik tuo atveju, kai yra įvykęs juridinis faktas – jo išrinkimas, *inter alia* paskyrimas, į kitas pareigas (*inter alia* į kitas pareigas tame pačiame teisme) ar perkėlimas jo sutikimu į kitą darbą; Respublikos Prezidentas, teikdamas Seimui atleisti teisėją iš pareigų Konstitucijos 115 straipsnio 4 punkte nustatytu pagrindu, turi įsitikinti, kad teisėjas tikrai yra išrinktas (paskirtas) į kitas pareigas ar jo sutikimu perkeltas į kitą darbą; kitoks Konstitucijos 115 straipsnio 4 punkto aiškinimas būtų nesuderinamas su Konstitucijoje įtvirtintu teisėjo nepriklausomumu, nes sudarytų prielaidas atleisti teisėją iš pareigų (*inter alia* teismo pirmininko, teismo skyriaus pirmininko ar kitų administracinių pareigų) nepasibaigus jo įgaliojimų laikui ir nesant kito Konstitucijoje ar Teismų įstatyme nustatyto pagrindo.

23.1. Kaip minėta, aiškinant Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto 1 straipsnį pažymėta, kad:

– juo įgyvendinti Respublikos Prezidento konstituciniai (įtvirtinti Konstitucijos 84 straipsnio 11 punkte, 112 straipsnio 2, 5 dalyse) ir Teismų įstatymo (79 straipsnio (2007 m. balandžio 19 d. redakcija) 1, 3, 4 dalyse, 81 straipsnio 1 dalies (2008 m. liepos 3 d. redakcija) 3 punkte, 3 dalyje (2007 m. balandžio 19 d. redakcija), 7 dalyje (2008 m. liepos 3 d. redakcija), 90 straipsnio 1 dalies 4 punkte) sukonkretinti įgaliojimai, atsižvelgiant į specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos – Teisėjų tarybos patarimą, iš Aukščiausiojo Teismo teisėjų teikti Seimui skirti šio teismo pirmininką, taip pat atleisti iš pareigų Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininką paskyrus jį į kitas pareigas;

– jame suformuluotas teikimas Seimui vienu sprendimu priimti du tarpusavyje susijusius sprendimus – atleisti Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skirti Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę šio teismo pirmininke, t. y. siūlyta Seimui priimti abu sprendimus kartu kaip vieną sprendimą.

Vertinant Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto 1 straipsnio atitiktį Teismų įstatymo 81 straipsnio 1 dalies (2008 m. liepos 3 d. redakcija) 3 punktui, 90 straipsnio 1 dalies 4 punktui pažymėta, kad, Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto 1 straipsniu teikiant Seimui vienu sprendimu priimti du tarpusavyje susijusius sprendimus – atleisti Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skirti Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę šio teismo pirmininke, buvo sudarytos prielaidos Seimui spręsti dėl abiejų šių sprendimų priėmimo kartu, *inter alia* nuspręsti atleisti S. Rudėnaitę iš Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų, tačiau nepaskirti jos šio teismo pirmininke; nesant Respublikos Prezidento teikimo *inter alia* atleisti Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų, Seimas nebūtų turėjęs galimybės priimti tokį sprendimą, kol ji nebūtų paskirta Aukščiausiojo Teismo pirmininke.

Vertinant Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto 1 straipsnio atitiktį Teismų įstatymo 81 straipsnio 1 dalies (2008 m. liepos 3 d. redakcija) 3 punktui, 90 straipsnio 1 dalies 4 punktui pažymėta ir tai, kad Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto 1 straipsniu buvo sudarytos prielaidos Seimui atleisti S. Rudėnaitę iš Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų nesant juridinio fakto, kad teisėjas yra paskirtas į kitas pareigas, konkrečiai – į Aukščiausiojo Teismo pirmininko pareigas.

23.2. Taigi konstatuotina, kad Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto 1 straipsniu nepaisyta iš Konstitucijos 115 straipsnio 4 punkto kylančio reikalavimo Respublikos Prezidentui, teikiant Seimui atleisti teisėją iš pareigų, įsitikinti, kad teisėjas tikrai yra išrinktas (paskirtas) į kitas pareigas ar jo sutikimu perkeltas į kitą darbą.

Be to, konstatavus, kad Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto 1 straipsnis prieštarauja Teismų įstatymo 81 straipsnio 1 dalies (2008 m. liepos 3 d. redakcija) 3 punktui, 90 straipsnio 1 dalies 4 punktui, konstatuotina ir tai, kad Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto 1 straipsniu nepaisyta iš Konstitucijos 84 straipsnio 11 punkto, aiškinamo kartu su 111 straipsnio 4 dalimi, kylančio reikalavimo Respublikos Prezidentui Teismų įstatymo nustatyta tvarka teikti Seimui atleisti iš pareigų Teismų įstatymu nustatytų Aukščiausiojo Teismo skyrių pirmininkus Konstitucijoje ir jai neprieštaraujančiose Teismų įstatymo nuostatose įtvirtintais pagrindais.

Vadinasi, nepaisant to, kad, kaip minėta, Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto 1 straipsniu įgyvendinti Respublikos Prezidento konstituciniai (įtvirtinti Konstitucijos

84 straipsnio 11 punkte, 112 straipsnio 2, 5 dalyse) ir Teismų įstatymo (79 straipsnio (2007 m. balandžio 19 d. redakcija) 1, 3, 4 dalyse, 81 straipsnio 1 dalies (2008 m. liepos 3 d. redakcija) 3 punkte, 3 dalyje (2007 m. balandžio 19 d. redakcija), 7 dalyje (2008 m. liepos 3 d. redakcija), 90 straipsnio 1 dalies 4 punkte) sukonkretinti įgaliojimai, konstatuotina, jog įgyvendinant šiuos įgaliojimus nesilaikyta iš Konstitucijos 5 straipsnio 2, 3 dalių, konstitucinių atsakingo valdymo, teisinės valstybės principų kylančių reikalavimų Respublikos Prezidentui tinkamai įgyvendinti jam Konstitucijos ir įstatymų suteiktus įgaliojimus skiriant į pareigas ir atleidžiant iš jų Aukščiausiojo Teismo teisėjus, įgyvendinant šiuos įgaliojimus priimti teisėtus ir pagrįstus teisės aktus. Kartu konstatuotina, kad Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto 1 straipsniu nepaisyta ir Konstitucijoje įtvirtintų teisėjo nepriklausomumo garantijų.

23.3. Taigi konstatuotina, kad Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto 1 straipsnis prieštarauja Konstitucijos 5 straipsnio 2, 3 dalims, 84 straipsnio 11 punkto nuostatai, kad Respublikos Prezidentas įstatymo numatytais atvejais teikia Seimui atleisti teisėjus, 111 straipsnio 4 daliai, 115 straipsnio 4 punktui, konstituciniams teisėjo ir teismų nepriklausomumo, teisinės valstybės, atsakingo valdymo principams.

24. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, darytina išvada, jog Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto 1 straipsnis prieštarauja Konstitucijos 5 straipsnio 2, 3 dalims, 84 straipsnio 11 punkto nuostatai, kad Respublikos Prezidentas įstatymo numatytais atvejais teikia Seimui atleisti teisėjus, 111 straipsnio 4 daliai, 115 straipsnio 4 punktui, konstituciniams teisėjo ir teismų nepriklausomumo, teisinės valstybės, atsakingo valdymo principams, Teismų įstatymo 81 straipsnio 1 dalies (2008 m. liepos 3 d. redakcija) 3 punktui, 90 straipsnio 1 dalies 4 punktui.

25. Kaip minėta, aiškinant Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto 1 straipsnį pažymėta, kad jame atsižvelgta į Teisėjų tarybos patarimą Respublikos Prezidentui teikti Seimui atleisti Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skirti ją Aukščiausiojo Teismo pirmininke, suformuluotą pagal Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekretą Nr. 1K-162 „Dėl kreipimosi į Teisėjų tarybą“ pateikto prašymo formuluotę.

Minėta ir tai, kad tuo atveju, kai Respublikos Prezidentas kreipiasi į Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytą specialią įstatymo numatytą teisėjų instituciją, kad ši patartų dėl teikimo Seimui atleisti Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininką iš pareigų Konstitucijos 115 straipsnio 4 punkte numatytu pagrindu, minėta speciali teisėjų institucija turi *inter alia* įsitikinti, kad yra įvykęs Konstitucijos 115 straipsnio 4 punkte nurodytas juridinis faktas, t. y. teisėjas yra išrinktas, *inter alia* paskirtas, į kitas pareigas ar perkeltas į kitą darbą; nesant tokio juridinio fakto, Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodyta speciali įstatymo numatyta teisėjų institucija neturėtų patarti Respublikos Prezidentui teikti Seimui atleisti Aukščiausiojo Teismo

skyriaus pirmininką iš pareigų Konstitucijos 115 straipsnio 4 punkte numatytu pagrindu.

Atsižvelgiant į tai, pažymėtina, kad Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto 1 straipsnyje suformuluoto teikimo Seimui vienu sprendimu priimti du tarpusavyje susijusius sprendimus – atleisti Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skirti Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę šio teismo pirmininke – ydingumą lėmė *inter alia* tai, kad Teisėjų taryba, teikdama patarimą Respublikos Prezidentui pagal jo pateikto prašymo formuluotę, neįvykdė konstitucinės pareigos įsitikinti, kad yra įvykęs Konstitucijos 115 straipsnio 4 punkte nurodytas juridinis faktas, t. y. kad Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkė yra paskirta į šio teismo pirmininko pareigas.

VI

Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimo atitikties

Konstitucijai ir Teismų įstatymui vertinimas

26. Minėta, kad Konstitucinis Teismas šioje konstitucinės justicijos byloje tiria, ar Konstitucijos 111 straipsnio 4 daliai, 112 straipsnio 2, 5 dalims, 115 straipsnio 4 punktui, konstituciniams teisėjo ir teismų nepriklausomumo, valdžių padalijimo, teisinės valstybės, atsakingo valdymo principams, Teismų įstatymo 79 straipsnio 4 daliai (2020 m. sausio 14 d. redakcija), 81 straipsnio 1 daliai (2008 m. liepos 3 d. redakcija), 3 daliai (2007 m. balandžio 19 d. redakcija), 90 straipsnio 1 dalies 4 punktui neprieštarauja Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimas.

27. Pareiškėjo Seimo nuomone, Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimu Nr. XIII-2848 „Dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjos Sigitos Rudėnaitės atleidimo iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų“, kuriuo Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkė S. Rudėnaitė atleista iš pareigų nepasibaigus jos paskyrimo į šias pareigas terminui ir nesant jokio kito Konstitucijoje ar Teismų įstatyme numatyto Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininko atleidimo iš pareigų pagrindo, taip pat ir nustatytojo Teismų įstatymo 90 straipsnio 1 dalies 4 punkte, kuriuo vadovaudamasis Respublikos Prezidentas teikė Seimui ją atleisti:

- nepaisyta Teismų įstatymo 79 straipsnio 4 dalyje (2020 m. sausio 14 d. redakcija) nustatytos Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininko įgaliojimų (kadencijos) trukmės ir kartu pažeistas konstitucinis teisėjo ir teismų nepriklausomumo principas, neužtikrinta teisėtų lūkesčių apsauga, teisinis tikrumas ir teisinis saugumas, kurie yra neatsiejami teisinės valstybės principo elementai, suponuojantys valstybės pareigą užtikrinti teisinio reguliavimo tikrumą ir stabilumą, apsaugoti asmenų teises, gerbti teisėtus interesus ir teisėtus lūkesčius, vykdyti priimtus įsipareigojimus asmeniui; taigi pažeistas ir konstitucinis teisinės valstybės principas;

- nepaisyta Teismų įstatymo 81 straipsnio 1 dalyje (2008 m. liepos 3 d. redakcija) ir 90 straipsnio 1 dalies 4 punkte nustatytą Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininko atleidimo iš pareigų pagrindų ir kartu pažeista Konstitucijos 111 straipsnio 4 dalis, įpareigojanti visus subjektus,

kurie turi įgaliojimus spręsti teisėjų atleidimo iš pareigų klausimus, laikytis Teismų įstatyme nustatytos teisėjų atleidimo iš pareigų tvarkos, Konstitucijos 115 straipsnio 4 punktas, pagal kurį teisėjas atleidžiamas iš pareigų paskyrus jį į kitas pareigas, taip pat konstitucinis teisėjo ir teismų nepriklausomumo principas;

- neatsižvelgus į Respublikos Prezidento ir Teisėjų tarybos, pagal Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalį patariančios jam visais teisėjų skyrimo, jų profesinės karjeros ir atleidimo iš pareigų klausimais, siekį, kad Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkė būtų atleista iš šių pareigų tik paskyrus ją Aukščiausiojo Teismo pirmininke, pažeista Teismų įstatymo 81 straipsnio 3 dalis (2007 m. balandžio 19 d. redakcija), pagal kurią Seimas atleidžia Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininką iš pareigų Respublikos Prezidento teikimu, kartu pažeisti konstituciniai valdžių padalijimo, teisėjo ir teismų nepriklausomumo principai;

- nesilaikyta konstitucinio atsakingo valdymo principo, suponuojančio, be kita ko, tai, kad visos valstybės institucijos ir pareigūnai turi tinkamai įgyvendinti jiems Konstitucijos ir įstatymų suteiktus įgaliojimus.

Pareiškėjos Seimo narių grupės teigimu, Seimas priėmė kitokį nutarimą, negu siūlė Respublikos Prezidentas ir svarbiausia teisėjų savivaldos institucija – Teisėjų taryba: Seimas, atleisdamas Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkę, neperkeldamas jos į kitas pareigas, tokiam sprendimui negavo Teisėjų tarybos, kaip svarbiausio teisminei valdžiai atstovaujančio subjekto, patarimo.

Pareiškėjo Vilniaus apygardos teismo nuomone, S. Rudėnaitė buvo atleista iš Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų nesant Konstitucijoje nustatyto atleidimo pagrindo, be to, nesant dėl to nei Respublikos Prezidento teikimo, nei Teisėjų tarybos patarimo, o pati balsavimo procedūra, išskaidžius klausimus, kuriais balsuota, galimai suponuoja tai, kad balsavimo rezultatai neatspindi tikrosios Seimo narių valios.

28. Sprendžiant dėl Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimo atitikties Teismų įstatymo 79 straipsnio 4 daliai (2020 m. sausio 14 d. redakcija), 81 straipsnio 1 daliai (2008 m. liepos 3 d. redakcija), 3 daliai (2007 m. balandžio 19 d. redakcija), 90 straipsnio 1 dalies 4 punktui pažymėtina, kad, kaip minėta:

- pagal Teismų įstatymo 79 straipsnio 4 dalyje (2020 m. sausio 14 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininko įgaliojimų (kadencijos) trukmė yra penkeri metai;

- pagal Teismų įstatymo 81 straipsnio 1 dalies (2008 m. liepos 3 d. redakcija) 3 punkte, 90 straipsnio 1 dalies 4 punkte nustatytą teisinį reguliavimą Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininkas, kaip šio teismo pareigūnas, kuris, be įgaliojimų vykdyti teisingumą, turi papildomas įstatymų nustatytas procesines teises ir pareigas, taip pat įstatymų ir kitų teisės aktų nustatytus

administracinius įgaliojimus, atleidžiamas iš šių pareigų tik jau įvykus juridiniam faktui – *inter alia* jį paskyrus į kitas pareigas Aukščiausiąjame Teisme (Aukščiausiojo Teismo kito skyriaus pirmininko ar Aukščiausiojo Teismo pirmininko pareigas);

– Teismų įstatymo 81 straipsnio 3 dalyje (2007 m. balandžio 19 d. redakcija), 7 dalyje (2008 m. liepos 3 d. redakcija) nustatyta Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininko atleidimo iš pareigų tvarka: Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininką iš pareigų *inter alia* šio įstatymo 81 straipsnio 1 dalies (2008 m. liepos 3 d. redakcija) 3 punkte ir 90 straipsnio 1 dalies 4 punkte nustatytu pagrindu atleidžia Seimas Respublikos Prezidento teikimu (81 straipsnio 3 dalis (2007 m. balandžio 19 d. redakcija)); dėl Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininko atleidimo iš pareigų, *inter alia* šio įstatymo 81 straipsnio 1 dalies (2008 m. liepos 3 d. redakcija) 3 punkte ir 90 straipsnio 1 dalies 4 punkte nustatytu pagrindu skiriant jį į kitas pareigas Aukščiausiąjame Teisme, Respublikos Prezidentui pataria Teisėjų taryba (išskyrus atvejus, kai teisėjas yra paskiriamas Konstitucinio Teismo teisėju arba Vyriausybės nariu) (81 straipsnio 7 dalis (2008 m. liepos 3 d. redakcija)).

Minėta, kad Teismų įstatymo 81 straipsnio 1 dalyje (2008 m. liepos 3 d. redakcija) nustatyti Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininko atleidimo iš pareigų pagrindai: Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininkas iš pareigų atleidžiamas *inter alia* pagal Teismų įstatymo 81 straipsnio 1 dalies (2008 m. liepos 3 d. redakcija) 1 punktą – pasibaigus paskyrimo į šias pareigas terminui, kuris, kaip minėta, yra penkeri metai (79 straipsnio 4 dalis (2020 m. sausio 14 d. redakcija)), taip pat pagal 81 straipsnio 1 dalies (2008 m. liepos 3 d. redakcija) 3 punktą – šio įstatymo 90 straipsnio 1 dalyje numatytais teisėjo atleidimo iš pareigų atvejais.

28.1. Kaip minėta, iš Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimo *travaux préparatoires* matyti, kad šiuo nutarimu (1 straipsniu) Seimas įgyvendino tik tą savo įgaliojimų, nurodytų Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimo preambulėje, dalį, kuri susijusi su Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininko atleidimu iš pareigų (Konstitucijos 112 straipsnio 2 dalis), t. y. neįgyvendino Konstitucijos 67 straipsnio 10 punkte, 112 straipsnio 2 dalyje įtvirtintų įgaliojimų Respublikos Prezidento teikimu skirti Aukščiausiojo Teismo pirmininką; taigi Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimu buvo atsižvelgta tik į dalį Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto 1 straipsnyje suformuluoto teikimo Seimui vienu sprendimu priimti du tarpusavyje susijusius sprendimus (atleisti Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skirti Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę šio teismo pirmininke), t. y. Seimas priėmė tik vieną iš dviejų pasiūlytų priimti kartu sprendimų – atleido Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų, tačiau nepaskyrė jos šio teismo pirmininke. Pažymėtina, kad taip Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimu buvo iškreipta Respublikos Prezidento valia, išreikšta Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto

1 straipsnyje suformuluotame teikime Seimui.

Minėta ir tai, kad Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimu S. Rudėnaitė atleista iš Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų nepasibaigus paskyrimo į šias pareigas terminui.

28.2. Taigi Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimu S. Rudėnaitė buvo atleista iš Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų nesant Teismų įstatymo 81 straipsnio 1 dalies (2008 m. liepos 3 d. redakcija) 3 punkte, 90 straipsnio 1 dalies 4 punkte nustatyto teisinio pagrindo – juridinio fakto, kad teisėja yra paskirta į kitas pareigas, konkrečiai – į Aukščiausiojo Teismo pirmininko pareigas, taip pat nepaisant Teismų įstatymo 79 straipsnio 4 dalyje (2020 m. sausio 14 d. redakcija) nustatytos Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininko įgaliojimų (kadencijos) trukmės, taigi nesant ir Teismų įstatymo 81 straipsnio 1 dalies (2008 m. liepos 3 d. redakcija) 1 punkte ar kurio nors kito šioje dalyje nustatyto Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininko atleidimo iš pareigų pagrindo. Todėl kartu nepaisyta ir Teismų įstatymo 81 straipsnio 3 dalyje (2007 m. balandžio 19 d. redakcija) nustatytos Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininko atleidimo iš pareigų tvarkos, kuri gali būti taikoma tik atleidžiant Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininką iš pareigų šio įstatymo 81 straipsnio 1 dalyje (2008 m. liepos 3 d. redakcija) nustatytais pagrindais.

28.3. Konstatuotina, kad Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimas prieštarauja Teismų įstatymo 79 straipsnio 4 daliai (2020 m. sausio 14 d. redakcija), 81 straipsnio 1 daliai (2008 m. liepos 3 d. redakcija), 3 daliai (2007 m. balandžio 19 d. redakcija), 90 straipsnio 1 dalies 4 punktui.

29. Sprendžiant dėl Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimo atitikties Konstitucijos 111 straipsnio 4 daliai, 112 straipsnio 2 daliai, 115 straipsnio 4 punktui, konstituciniams teisėjo ir teismų nepriklausomumo, valdžių padalijimo, teisinės valstybės, atsakingo valdymo principams pažymėtina, kad, kaip minėta:

- konstitucinis teisinės valstybės principas – itin talpus konstitucinis principas, apimantis daug tarpusavyje susijusių imperatyvų; konstitucinis teisinės valstybės principas yra susijęs *inter alia* su kitais konstituciniais principais, kaip antai valdžių padalijimo ir atsakingo valdymo;

- konstitucinis valdžių padalijimo principas reiškia, kad įstatymų leidžiamoji, vykdomoji ir teisminė valdžios yra atskirtos, pakankamai savarankiškos; tarp jų turi būti pusiausvyra; teisminė valdžia, būdama savarankiška, negali būti priklausoma nuo kitų valdžių dar ir dėl to, kad ji vienintelė formuojama ne politiniu, bet profesiniu pagrindu; tik būdama savarankiška, nepriklausoma nuo kitų valdžių, teisminė valdžia gali įgyvendinti savo funkciją – vykdyti teisingumą; teisėjų skyrimo ir atleidimo procedūra neturi pažeisti teisminės valdžios nepriklausomumo, Konstitucijos 5 straipsnyje nustatytos valstybės valdžių pusiausvyros;

- konstitucinio teisinės valstybės principo kontekste aiškinamas ir Konstitucijoje įtvirtintas

konstitucinis teisėjo ir teismų nepriklausomumo principas; teisėjo ir teismų nepriklausomumas – ne savitiksliis dalykas, bet vienas esminių demokratinės teisinės valstybės principų; konstitucinis teisėjo ir teismų nepriklausomumo principas atspindi ir Konstitucijos 111 straipsnio 4 dalies, 112 straipsnio 2, 5 dalių, 115 straipsnio 4 punkto nuostatos;

– pagal Konstituciją, *inter alia* jos 5 straipsnio 2, 3 dalis, konstitucinius atsakingo valdymo, teisinės valstybės principus, Seimas turi tinkamai įgyvendinti jam Konstitucijos ir įstatymų suteiktus įgaliojimus skiriant į pareigas ir atleidžiant iš jų Aukščiausiojo Teismo teisėjus, *inter alia* šio teismo pirmininką; įgyvendindamas šiuos įgaliojimus, Seimas privalo priimti teisėtus ir pagrįstus teisės aktus; tai yra viena esminių Konstitucijoje įtvirtinto teisėjo nepriklausomumo garantijų; pagal Konstituciją tai, kad Respublikos Prezidentas, teikdamas Seimui Aukščiausiojo Teismo teisėjų kandidatūras, taip pat teikdamas Seimui skirti Aukščiausiojo Teismo pirmininką ir įstatymo nustatytais atvejais teikdamas Seimui atleisti teisėjus, kartu pateikia Seimui atitinkamų teisės aktų projektus, nepaneigia Seimo pareigos, tinkamai apsvarsčius šiuos projektus, priimti teisėtus ir pagrįstus teisės aktus;

– pagal Konstitucijos 112 straipsnio 2 dalį, aiškinamą kartu su 111 straipsnio 4 dalimi, Seimas turi įgaliojimus Respublikos Prezidento teikimu skirti iš Aukščiausiojo Teismo teisėjų ne tik Aukščiausiojo Teismo pirmininką, bet ir Teismų įstatymu nustatytų šio teismo skyrių pirmininkus, taip pat Respublikos Prezidento teikimu atleisti iš pareigų Teismų įstatymu nustatytų šio teismo skyrių pirmininkus Konstitucijoje ir jai neprieštaraujančiose Teismų įstatymo nuostatos įtvirtintais pagrindais;

– viena iš teisėjo nepriklausomumo, įtvirtinto Konstitucijoje, garantijų yra jo įgaliojimų trukmės garantija; teisėjo įgaliojimų trukmė negali priklausyti nuo jį paskyrusių valstybės valdžios institucijų būsimų sprendimų, grindžiamų laisva nuožiūra; Seimui, įstatymu nustačius Aukščiausiojo Teismo pirmininko (ar šio teismo skyriaus pirmininko) įgaliojimų (kadencijos) trukmę, kyla pareiga paistyti įstatymu nustatytos įgaliojimų (kadencijos) trukmės, nes pagal Konstituciją Seimas, taip pat kiekvienas Seimo narys, vykdydamas jam Konstitucijoje nustatytas funkcijas, suteiktus įgaliojimus, yra saistomas Konstitucijos ir įstatymų; taigi nei Seimas, nei Seimo nariai negali ignoruoti ne tik Konstitucijos, bet ir įstatyme įtvirtinto teisinio reguliavimo, kuriuo nustatyta Aukščiausiojo Teismo pirmininko (ar šio teismo skyriaus pirmininko) įgaliojimų (kadencijos) trukmė; tai taikytina *inter alia* Seimui, kai jis sprendžia dėl Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininko atleidimo iš pareigų;

– Konstitucijos 115 straipsnio 4 punkto formuluotė apima ir tuos atvejus, kai teisėjas atleidžiamas iš vienu pareigų teisme paskyrus jį į kitas pareigas tame pačiame teisme (kaip antai atleidžiamas iš teismo skyriaus pirmininko pareigų paskyrus jį į teismo pirmininko pareigas) ar jo sutikimu paskyrus jį į kitą teismą; iš Konstitucijos 115 straipsnio 4 punkto formuluotės kyla

reikalavimas atleisti teisėją iš pareigų tik tuo atveju, kai yra įvykęs juridinis faktas – jo išrinkimas, *inter alia* paskyrimas, į kitas pareigas (*inter alia* į kitas pareigas tame pačiame teisme) ar perkėlimas jo sutikimu į kitą darbą; Seimas, atleisdamas teisėją iš pareigų Konstitucijos 115 straipsnio 4 punkte nustatyto pagrindu, turi įsitikinti, kad teisėjas tikrai yra išrinktas (paskirtas) į kitas pareigas ar jo sutikimu perkeltas į kitą darbą; kitoks Konstitucijos 115 straipsnio 4 punkto aiškinimas būtų nesuderinamas su Konstitucijoje įtvirtintu teisėjo nepriklausomumu, nes sudarytų prielaidas atleisti teisėją iš pareigų (*inter alia* teismo pirmininko, teismo skyriaus pirmininko ar kitų administracinių pareigų) nepasibaigus jo įgaliojimų laikui ir nesant kito Konstitucijoje ar Teismų įstatyme nustatyto pagrindo.

29.1. Kaip minėta aiškinant Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimą:

– šiuo nutarimu (1 straipsniu) Seimas įgyvendino tik tą savo įgaliojimų, nurodytų Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimo preambulėje, dalį, kuri susijusi su Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininko atleidimu iš pareigų (Konstitucijos 112 straipsnio 2 dalis), t. y. neįgyvendino Konstitucijos 67 straipsnio 10 punkte, 112 straipsnio 2 dalyje įtvirtintų įgaliojimų Respublikos Prezidento teikimu skirti Aukščiausiojo Teismo pirmininką;

– Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimu buvo atsižvelgta tik į dalį Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto 1 straipsnyje suformuluoto teikimo Seimui vienu sprendimu priimti du tarpusavyje susijusius sprendimus (atleisti Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skirti Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę šio teismo pirmininke), t. y. Seimas priėmė tik vieną iš dviejų pasiūlytų priimti kartu sprendimų – atleido Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų, tačiau nepaskyrė jos šio teismo pirmininke; taip Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimu buvo iškreipta Respublikos Prezidento valia, išreikšta Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto 1 straipsnyje suformuluotame teikime Seimui;

– Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimu S. Rudėnaitę atleista iš Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų nepasibaigus paskyrimo į šias pareigas terminui.

Vertinant Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimo atitiktį Teismų įstatymo 79 straipsnio 4 daliai (2020 m. sausio 14 d. redakcija), 81 straipsnio 1 daliai (2008 m. liepos 3 d. redakcija), 3 daliai (2007 m. balandžio 19 d. redakcija), 90 straipsnio 1 dalies 4 punktui pažymėta, kad Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimu S. Rudėnaitę buvo atleista iš Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų nesant juridinio fakto, kad teisėja yra paskirta į kitas pareigas, konkrečiai – į Aukščiausiojo Teismo pirmininko pareigas, taip pat nepaisant Teismų įstatymo nustatytos Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininko įgaliojimų (kadencijos) trukmės, taigi nesant ir jokio Teismų įstatyme nustatyto Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininko atleidimo iš pareigų pagrindo, kartu nepaisant ir Teismų įstatyme nustatytos Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininko

atleidimo iš pareigų tvarkos.

29.2. Taigi konstatuotina, kad Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimu nepaisyta iš Konstitucijos 115 straipsnio 4 punkto kylančio reikalavimo Seimui, atleidžiant teisėją iš pareigų, įsitikinti, kad teisėjas tikrai yra išrinktas (paskirtas) į kitas pareigas ar jo sutikimu perkeltas į kitą darbą. Pažymėtina, kad tokios konstitucinės Seimo pareigos negali paneigti tai, kad, kaip konstatuota šiame Konstitucinio Teismo nutarime, Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto 1 straipsniu taip pat nepaisyta šio iš Konstitucijos 115 straipsnio 4 punkto kylančio reikalavimo. Pabrėžtina, kad nepaisant galimo Respublikos Prezidento teikimo Seimui ydingumo, galutinį sprendimą dėl Aukščiausiojo Teismo teisėjo paskyrimo ar atleidimo priima Seimas.

Be to, konstatavus, kad Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimu S. Rudėnaitė buvo atleista iš Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų nesant jokio Teismų įstatyme nustatyto Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininko atleidimo iš pareigų pagrindo ir nepaisant Teismų įstatymo 79 straipsnio 4 dalyje (2020 m. sausio 14 d. redakcija) nustatytos Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininko įgaliojimų (kadencijos) trukmės, konstatuotina ir tai, kad Seimo nutarimu nepaisyta iš Konstitucijos 112 straipsnio 2 dalies, aiškinamos kartu su 111 straipsnio 4 dalimi, kylančio reikalavimo Seimui atleisti iš pareigų Teismų įstatymu nustatytų Aukščiausiojo Teismo skyrių pirmininkus Konstitucijoje ir jai neprieštaraujančiose Teismų įstatymo nuostatose įtvirtintais pagrindais, taip pat konstitucinio teisėjo ir teismų nepriklausomumo principo suponuojamos teisėjo įgaliojimų trukmės neliečiamumo garantijos. Kartu konstatuotina, kad Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimu nepaisyta iš konstitucinio valdžių padalijimo principo kylančio reikalavimo nepažeisti teisminės valdžios nepriklausomumo ir valstybės valdžių pusiausvyros.

Vadinasi, nepaisant to, kad, kaip minėta, Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimu įgyvendinti Seimo įgaliojimai, nurodyti šio nutarimo preambulėje, kurie susiję su Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininko atleidimu iš pareigų, konstatuotina, jog įgyvendinant šiuos įgaliojimus nesilaikyta iš Konstitucijos 5 straipsnio 2, 3 dalių, konstitucinių atsakingo valdymo, teisinės valstybės principų kylančių reikalavimų Seimui tinkamai įgyvendinti jam Konstitucijos ir įstatymų suteiktus įgaliojimus skiriant į pareigas ir atleidžiant iš jų Aukščiausiojo Teismo teisėjus, įgyvendinant šiuos įgaliojimus priimti teisėtus ir pagrįstus teisės aktus.

29.3. Taigi konstatuotina, kad Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimas prieštarauja Konstitucijos 5 straipsnio 2, 3 dalims, 111 straipsnio 4 daliai, 112 straipsnio 2 daliai, 115 straipsnio 4 punktui, konstituciniams teisėjo ir teismų nepriklausomumo, valdžių padalijimo, teisinės valstybės, atsakingo valdymo principams.

30. Tai konstatavęs, Konstitucinis Teismas toliau netirs, ar Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimas neprieštarauja Konstitucijos 112 straipsnio 5 daliai.

31. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, darytina išvada, kad Seimo 2020 m. balandžio

21 d. nutarimas prieštarauja Konstitucijos 5 straipsnio 2, 3 dalims, 111 straipsnio 4 daliai, 112 straipsnio 2 daliai, 115 straipsnio 4 punktui, konstituciniams teisėjo ir teismų nepriklausomumo, valdžių padalijimo, teisinės valstybės, atsakingo valdymo principams, Teismų įstatymo 79 straipsnio 4 daliai (2020 m. sausio 14 d. redakcija), 81 straipsnio 1 daliai (2008 m. liepos 3 d. redakcija), 3 daliai (2007 m. balandžio 19 d. redakcija), 90 straipsnio 1 dalies 4 punktui.

VII

Dėl Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimo pripažinimo prieštaraujančiu

Konstitucijai teisinių padarinių

32. Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad Konstitucinis Teismas sprendžia, ar įstatymai ir kiti Seimo aktai neprieštarauja Konstitucijai, o Respublikos Prezidento ir Vyriausybės aktai – Konstitucijai ir įstatymams. Konstitucinis Teismas užtikrina Konstitucijos viršenybę teisės sistemoje ir vykdo konstitucinį teisingumą.

Kaip ne kartą yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, jis vykdo konstitucinę teisminę kontrolę; Konstitucinis Teismas – konstitucinės justicijos institucija; pagal savo kompetenciją sprenddamas dėl žemesnės galios teisės aktų (jų dalių) atitikties aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, ir vykdydamas kitus savo konstitucinius įgaliojimus, Konstitucinis Teismas – savarankiškas ir nepriklausomas teismas – vykdo konstitucinį teisingumą, garantuoja Konstitucijos viršenybę teisės sistemoje ir konstitucinį teisėtumą.

Šiame kontekste pažymėtina, kad iš Konstitucijos kylanti konstitucinio teisingumo samprata suponuoja ne formalų, nominalų vykdomą konstitucinį teisingumą, o tokius Konstitucinio Teismo baigiamuosius aktus, kurie savo turiniu nėra neteisingi; priešingu atveju, nesudarius galimybės Konstituciniam Teismui pagal jam suteiktus įgaliojimus priimti tokio baigiamojo akto, kuris atitiktų teisingumo kriterijus, nebūtų užtikrinta Konstitucijos viršenybė teisės sistemoje, būtų užkirstas kelias vykdyti konstitucinį teisingumą ir užtikrinti konstitucinį teisėtumą; Konstitucinio Teismo įgaliojimai vykdyti konstitucinį teisingumą ir užtikrinti konstitucinį teisėtumą yra neatskiriami nuo konstitucinio teisinės valstybės principo imperatyvų, *inter alia* nuo teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio saugumo, teisinio tikrumo, teisingumo, protingumo reikalavimų (2018 m. birželio 19 d., 2019 m. balandžio 16 d., 2020 m. rugpjūčio 28 d. nutarimai).

33. Pagal Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalį Lietuvos Respublikos įstatymas (ar jo dalis) arba kitas Seimo aktas (ar jo dalis), Respublikos Prezidento aktas, Vyriausybės aktas (ar jo dalis) negali būti taikomi nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo sprendimas, kad atitinkamas aktas (ar jo dalis) prieštarauja Konstitucijai. Kaip ne kartą yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, kiekvienas Seimo priimtas teisės aktas (jo dalis), Konstitucinio Teismo nutarimu pripažintas prieštaraujančiu Konstitucijai, yra pašalinamas iš Lietuvos teisės sistemos, jis niekada nebegalės būti taikomas.

Šiuo Konstitucinio Teismo nutarimu Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimas pripažintas prieštaraujančiu Konstitucijai ir Teismų įstatymui. Pažymėtina, kad Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimas, kuriuo Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkė S. Rudėnaitė buvo atleista iš šių pareigų, yra individualus teisės taikymo aktas.

Taigi, oficialiai paskelbus šį Konstitucinio Teismo nutarimą (jam įsigaliojus), Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimas bus pašalintas iš Lietuvos teisės sistemos. Atsižvelgiant į tai, Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkė S. Rudėnaitė negalės būti laikoma atleista iš šių pareigų. Vadinasi, nuo šio Konstitucinio Teismo nutarimo oficialaus paskelbimo (įsigaliojimo) dienos Aukščiausiojo Teismo teisėja S. Rudėnaitė eina Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigas.

33.1. Aiškindamas Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalį, Konstitucinis Teismas yra atskleidęs iš jos kylančios teisės aktų ir jų padarinių konstitucingumo prezumpcijos turinį: Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalies nuostata, kad teisės aktas (jo dalis) negali būti taikomas nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo sprendimas, jog tas teisės aktas (jo dalis) prieštarauja Konstitucijai, reiškia, kad tol, kol Konstitucinis Teismas nėra priėmęs sprendimo, jog tam tikras teisės aktas (jo dalis) prieštarauja Konstitucijai, preziumuojama, kad tas teisės aktas (jo dalis) atitinka Konstituciją ir kad jo pagrindu atsiradę teisiniai padariniai yra teisėti (*inter alia* 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas, 2012 m. gruodžio 19 d. sprendimas, 2016 m. birželio 27 d. nutarimas).

33.1.1. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste paminėtina, jog Konstitucinis Teismas 2020 m. gegužės 28 d. sprendime Nr. KT98-S93/2020 konstatavo, kad, Konstitucinio Teismo 2020 m. gegužės 13 d. sprendimu priėmus pareiškėjo Seimo prašymą ištirti, ar Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimas neprieštarauja Konstitucijai ir Teismų įstatymui, šio nutarimo galiojimo sustabdymas nereiškia, kad yra panaikinami ar pakeičiami įvykę teisiniai padariniai – Aukščiausiojo Teismo teisėjos S. Rudėnaitės atleidimas iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų, kol Konstitucinis Teismas neišnagrinėjo konstitucinės justicijos bylos pagal pareiškėjo Seimo prašymą ir nėra įsigaliojęs šioje byloje priimtas Konstitucinio Teismo nutarimas dėl Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimo atitikties Konstitucijai ir (arba) Teismų įstatymui.

Konstitucinis Teismas minėtame 2020 m. gegužės 28 d. sprendime taip pat pažymėjo, kad Konstitucijos 106 straipsnio 5 dalyje (2019 m. kovo 21 d. redakcija) numatytas teisės akto galiojimo sustabdymas tais atvejais, kai dėl šio akto atitikties Konstitucijai į Konstitucinį Teismą kreipiasi Respublikos Prezidentas arba Seimas savo nutarimu, savaime nepaneigia iš Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalies kylančios ginčijamo teisės akto konstitucingumo ir jo taikymo padarinių teisėtumo prezumpcijos. Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad Konstitucinio Teismo sprendimas priimti pareiškėjo Seimo prašymą ir atitinkamo teisės akto galiojimo sustabdymas priėmus prašymą nepanaikina ir nepakeičia įvykusių teisinių padarinių (*inter alia* 2008 m. sausio

8 d., 2008 m. spalio 8 d., 2013 m. lapkričio 13 d. sprendimai).

33.1.2. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, jog Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta bendra taisyklė, kad Konstitucinio Teismo sprendimų galia yra nukreipiama į ateitį, nėra absoliuti (*inter alia* 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas, 2012 m. gruodžio 19 d. sprendimas, 2016 m. birželio 27 d. nutarimas). Kaip pažymėta Konstitucinio Teismo 2012 m. gruodžio 19 d. sprendime, iš Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalies, 107 straipsnio 2 dalies nuostatų, aiškinamų Konstitucijos 1, 18 straipsniuose įtvirtintų pamatinių konstitucinių vertybių, Konstitucijos viršenybės principo ir konstitucinio teisės viešpatavimo imperatyvo kontekste, *inter alia* kyla Konstitucinio Teismo, kaip vykdančios konstitucinį teisingumą bei garantuojančios Konstitucijos viršenybę teisės sistemoje ir konstitucinį teisėtumą konstitucinės justicijos institucijos, įgaliojimai, konstitucinės justicijos byloje nustatčius, kad ginčijamas teisės aktas (jo dalis) ne tik prieštarauja Konstitucijai, bet ir iš esmės paneigia pamatines konstitucines vertybes – Lietuvos valstybės nepriklausomybę, demokratiją, respubliką ar prigimtinių žmogaus teisių ir laisvių pobūdį, pripažinti antikonstituciniais ir šio teisės akto (jo dalies) taikymo padarinius.

Konstitucinis Teismas taip pat yra konstatavęs, kad Konstitucijai prieštaraujančiais įstatymais ar kitais teisės aktais pažeidžiamas Konstitucijos viršenybės principas, kitos konstitucinės vertybės, jais gali būti kėsiamasi ir į Konstitucijoje įtvirtintus demokratijos elementus; tačiau konstatavimas, kad įstatymas ar kitas teisės aktas prieštarauja Konstitucijai, savaime nereiškia, jog yra pažeista Konstitucijos 1 straipsnio nuostata, kad Lietuvos valstybė yra demokratinė; kiekvienu atveju Konstitucinis Teismas turi įvertinti, ar teisiniu reguliavimu, pripažintu prieštaraujančiu Konstitucijai, nėra paneigiama Konstitucijos 1 straipsnio nuostata, kad Lietuvos valstybė yra demokratinė (2002 m. rugsėjo 19 d. nutarimas).

33.2. Kaip minėta, šiuo Konstitucinio Teismo nutarimu Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimas, kuriuo Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkė S. Rudėnaitė buvo atleista iš šių pareigų, pripažintas prieštaraujančiu Konstitucijai ir Teismų įstatymui. Pažymėtina, kad Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimu S. Rudėnaitė buvo atleista ne iš Aukščiausiojo Teismo teisėjo, o iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų, kurios pagal Teismų įstatyme nustatytą teisinį reguliavimą yra teismo pareigūno (administracinės) pareigos, suteikiančios papildomas įstatymų nustatytas procesines teises ir pareigas, įstatymų ir kitų teisės aktų nustatytus administracinius įgaliojimus. Šiame kontekste paminėtina, kad pagal Teismų įstatymo 105 straipsnio „Teismo vadovų pavadavimas ir laikinas pareigų ėjimas“ (2010 m. gruodžio 22 d. redakcija) 2 dalį, kai nėra Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininko, šias pareigas eina didžiausią teisėjo darbo stažą šiame teisme turintis to skyriaus teisėjas. Paminėtina ir tai, kad pagal šio straipsnio 1 dalį, kai nėra Aukščiausiojo Teismo pirmininko, jo pareigas eina didesnį teisėjo darbo stažą šiame teisme turintis skyriaus pirmininkas, o kai nėra teismo skyrių pirmininkų, teismo

pirmininko pareigas eina didžiausią darbo stažą šiame teisme turintis teisėjas.

33.3. Atsižvelgiant į tai, nėra pagrindo teigti, kad Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimu, kuriuo Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkė S. Rudėnaitė buvo atleista iš šių pareigų, buvo sutrikdytas teisingumo vykdymas ir konkrečiai – Aukščiausiojo Teismo funkcijų vykdymas. Todėl, šioje konstitucinės justicijos byloje Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimą pripažinus prieštaraujančiu Konstitucijai ir Teismų įstatymui, nėra pagrindo paneigti jo konstitucingumo prezumpcijai galiojant atsiradusių teisinių padarinių teisėtumą. Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimu nėra iš esmės paneigiamos minėtos pamatinės konstitucinės vertybės, *inter alia* demokratija, prigimtinis žmogaus teisių ir laisvių pobūdis, taigi nėra teisinio pagrindo pripažinti antikonstituciniais visus Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimo taikymo padarinius. Vadinas, tai, kad šiuo Konstitucinio Teismo nutarimu Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimas pripažintas prieštaraujančiu Konstitucijai ir Teismų įstatymui, savaime nėra pagrindas ginčyti Aukščiausiojo Teismo teisėjų, laikinai ėjusių Aukščiausiojo Teismo pirmininko ar Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigas, kol S. Rudėnaitė Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimo pagrindu nėjo Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų, priimtų sprendimų.

34. Pažymėtina, kad Konstitucijos 30 straipsnio 2 dalyje nustatyta: „Asmeniui padarytos materialinės ir moralinės žalos atlyginimą nustato įstatymas.“

Kaip yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, iš Konstitucijos 30 straipsnio 2 dalies kyla asmens teisė reikalauti atlyginti neteisėtais veiksmais padarytą žalą (2017 m. gegužės 19 d., 2018 m. kovo 8 d. nutarimai); neteisėtais veiksmais padarytos žalos atlyginimas – vienas pagrindinių pažeistų teisių ir laisvių gynimo būdų; remiantis Konstitucijos 5 straipsnio nuostatomis, kad valdžios galias riboja Konstitucija, valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, konstituciniu žmogaus teisių ir laisvių apsaugos principu, kitais teisinės valstybės principais, darytina išvada, kad įgyvendinant Konstitucijos 30 straipsnio 2 dalį įstatymas turi nustatyti valstybės pareigą atlyginti jos institucijų, pareigūnų neteisėtais veiksmais padarytą materialinę ir moralinę žalą; tik taip interpretuojant Konstitucijos 30 straipsnio 2 dalį gali būti užtikrintas pažeistų konstitucinių asmens teisių ir laisvių veiksmingas gynimas (2000 m. birželio 30 d., 2018 m. kovo 8 d. nutarimai).

Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad tokia konstitucinė valstybės pareiga atlyginti jos institucijų, pareigūnų neteisėtais veiksmais padarytą materialinę ir moralinę žalą aiškinama kaip apimanti ir jos prievolę atlyginti materialinę ir (arba) moralinę žalą, padarytą asmeniui neteisėtai atleidžiant jį iš Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53, 53¹, 54, 55, 56 straipsniais, Lietuvos Respublikos

nutaria:

1. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto Nr. 1K-164 „Dėl teikimo Lietuvos Respublikos Seimui atleisti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėją Sigitą Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skirti ją Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininke“ (TAR, 2019-12-16, Nr. 20242) 1 straipsnis prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnio 2, 3 dalims, 84 straipsnio 11 punkto nuostatai, kad Respublikos Prezidentas įstatymo numatytais atvejais teikia Seimui atleisti teisėjus, 111 straipsnio 4 daliai, 115 straipsnio 4 punktui, konstituciniams teisėjo ir teismų nepriklausomumo, teisinės valstybės, atsakingo valdymo principams, Lietuvos Respublikos teismų įstatymo (2002 m. sausio 24 d. redakcija) 81 straipsnio 1 dalies (2008 m. liepos 3 d. redakcija) 3 punktui, 90 straipsnio 1 dalies 4 punktui.

2. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimas Nr. XIII-2848 „Dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjos Sigitos Rudėnaitės atleidimo iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų“ (TAR, 2020-04-22, Nr. 8312, identifikacinis kodas 2020-08312) prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnio 2, 3 dalims, 111 straipsnio 4 daliai, 112 straipsnio 2 daliai, 115 straipsnio 4 punktui, konstituciniams teisėjo ir teismų nepriklausomumo, valdžių padalijimo, teisinės valstybės, atsakingo valdymo principams, Lietuvos Respublikos teismų įstatymo (2002 m. sausio 24 d. redakcija) 79 straipsnio 4 daliai (2020 m. sausio 14 d. redakcija), 81 straipsnio 1 daliai (2008 m. liepos 3 d. redakcija), 3 daliai (2007 m. balandžio 19 d. redakcija), 90 straipsnio 1 dalies 4 punktui.

Šis Konstitucinio Teismo nutarimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Konstitucinio Teismo teisėjai

Elvyra Baltutytė

Gintaras Goda

Vytautas Greičius

Gediminas Mesonis

Vytas Milius

Janina Stripeikienė

Dainius Žalimas